

REVISTA ILUSTRATA

DE ENCICLOPEDIA ȘI DE PEDAGOGIE PENTRU LUMINAREA POPORULUI

DIRECTOR : ENIU D. BALTĒNU

Redacția și administrația se află la Pensionatul «ENIU-BALTĒNU,» Calea Moșilor, 138

Apare de două ori pe lună în 24 pagine sau o dată în 48 pagine

Abonamentul pe an 10 lei, pe 6 luni 5 lei

Pentru străinătate 11 lei pe an. Ediția de lux costă îndoit

TIPOGRAFIA C. PETRESCU-CONDURATU

1887

d. 162 83

REVISTA PEDAGOGICĂ „LUMINA PENTRU TOȚI”

APARE ÎN BUCUREȘCI

CALEA MOSILOR 138, PE AN 10 LEI

Cuprinsul *N-ului* 1 anul 3, Iunie 1887

	Pag.
Inceputul anului al II al revistei de E. B.	1—2
Sentințe morale de P. St. Stoicescu	2—4
Cum învață Gertruda copiii săi? de E. B.	4—10
Expoziția pictorului Grigorescu	10—12
Schițe din istoria pedagogiei. Stoicii, de Ión Russu	12—18
Clopotul plânge de P. Drăghicescu	18—19
Metodologia privită din punct de vedere filosofic, de Eniu Bălténu	19—25
La o roză	25
Lămuriri importante de I. Russu	26—31
Literatură populară de E. B.	31—32
Cestiuni pedagogice. Grădina de copii de At. Popescu	32—37
O noutate geografică	37—38
Aprecieri relative la D-l Eniu Bălténu de I. Russu	38—44
Notițe Literare	44—45
Literatura de spirit.	46
Notițe bibliografice	47
Correspondența	47—48

LUCRĂRILE LUI ENIU-BALTEANU, TIPĂRITE

1. *Studii asupra poeziei la Eleni*, 4 lei.
  2. Din *Metoda de a învăța pe copii cu înlesnire scrierea și citirea*, ediție nouă d'abia a apărut din conductor CĂRTICICA I care costă 35 bani.
- Din *Învățământul intuitiv pentru copii de amândouă sexele, dupe metoda și procedurile lui Pestalozzi și Froebel*, au apărut următoarele lecțiuni :
3. *Lecția I*, FLÓREA, costă 20 bani.
  4. *Lecția II*, MINCÉ, costă 30 bani.
  5. *Lecția III*, CUBUL, costă 20 bani.
  6. *Lecția IV*, CILINDRUL, SFERA și CERCUL, id. 20 bani.
- Din *Biografiile ómenilor mari* au apărut până acum numai următoarele :
7. CARMEN SYLVA, ilustrată, 40 bani.
  8. DAVILA, ilustrat, 50 bani.
- Din *Studiul naturii*, numai :
9. CĂRTICICA I, ilustrată, 20 bani.
  10. «LUMINĂ PENTRU TOȚI», revistă pedagogică, abonamentul 10 lei pe an și 5 lei pe 6 luni, pentru România, 11 pentru străinătate.
  11. DISCURS ASUPRA STILULUI DE BUFON, traducere, 30 bani.

REVISTA ILUSTRATA
DE ENCICLOPEDIA ȘI DE PEDAGOGIE PENTRU LUMINAREA POPORULUI

DIRECTOR: ENIU D. BALTEANU

INCEPUTUL ANULUI AL III AL REVISTEI

Cu numărul de față revista *Lumina pentru toți*, intră în anul al III. Cititorii noștri au putut observa oarecare deosebire între anul I și anul II.

Acastă deosebire arată un progres în toate sensurile: ca cantitate și ca calitate. În adevăr, anul II cuprinde mai multă materie de cât anul I.

J. 162. 83

Anul I a avut mai puține pagine și apoi a avut mult loc ocupat cu ilustrațiuni. Afară de acestea, în anul II s'aũ tractat cestiunile dintr'un punct de vedere mai practic de cât în anul I.

În anul II nu s'a urmat mai departe cu publicarea lecțiilor de învățământ intuitiv făcute de mine și cu publicarea biografiilor omenilor mari, din cauza că tragera lor în broșuri anul I m'aũ costat mulți bani și nu s'aũ desfăcut de cât pré puține din ele.

În anul III însă se va urma mai departe cu aceste publicații. Vom publica și mai multe lecții de pedagogie practică. Dacă acest an, voiũ fi încurajat și mai bine, voiũ face și mai multe îmbunătățiri în creșterea acestui copil atât de scump mie și sincerilor ei cititori.

Cé mai bună încurajare este plățirea regulată a abonamentelor.

Noi tindem tot înainte.

Mérgă și cititorii noștri tot înainte.

ENIU BĂLTÉNU.

SENTINTE MORALE

Sunt doué morale: una pasivă și alta activă; cé d'ântéiũ apără de a face réul; cé d'a doua poruncește de a face binele.

* * *

Suferi tu nedreptățile? — Mângâie-te: adevératul nenorocit este acela care ți-le face.

* * *

Omul vitéz se cunoște la resbel, înțeleptul la mânie și amicul, când ai trebuință de el.

* * *

A împodobi spiritul tinerilor și a-ĩ face a iubi virtutea, este ținta, ce trebuie cine-va a-și propune în educația lor.

* * *

Omul nerăbdător rupe ramurile pentru a apuca fructul mai înainte de a se còce.

*
* * *

Lingușitorul este desprețuit chiar de acei pe care el linșește.

*
* * *

Cugetarea este viața sufletului, ca și mișcarea viața corpurilor.

*
* * *

Mulți ómenî pot face o lucrare înțeleptă, dar sint cu atât mai puțin aceia cari să fie vrednici de a face o lucrare generósă.

*
* * *

Ambițiosul nădăjduște să ajungă la tot, sgărcitului 'i e frică de a perde tot: nici unul nici altul nu știe a se bucura.

*
* * *

Pentru-ce unii ómenî, când sint săraci sint pré generoși; iar când se îmbogățesc se fac peste măsură de sgărciți? —Pentru că aurul, ca și bėuturile tari, mărește setea.

*
* * *

Științele au rădăcini amare; dar fructele lor sint dulci.

*
* * *

Mulți ómenî voesc să știe; dar puținî doresc să învețe.

*
* * *

Ignoranța și nebunia cred că știu tot: și una și alta se mândresc; singur meritul este modest.

*
* * *

Bogăția și odihna sint la o așa de mare depărtare una de alta, că cu cât ne apropiem mai mult de cé d'ântei, cu atât ne depărtăm mai mult de cé de a doua.

*
* * *

Amorul propriu este un balon umflat cu vènt, de unde ies furtunile, când cine-va 'i face vr'o înțepătură.

*
* * *

Rana, care înțepă inima, nu-și poate găsi lécul de cât tot în inimă.

Ovidiu a ȡis : Studiul indulcește moravurile și șterge tot ce cine-va are de necioplit și de barbar.

Culese de PR. ST. STOICESCU

CUM INVÊTA GERTRUDA COPIII SÊI?

(CAPUL D'OPERĂ PEDAGOGIC AL LUÎ PESTALOZZI,
COMPUS DIN 14 EPISTOLE ADRESATE AMICULUÎ SÊŪ GESNER)

EPISTOLA A SÊPTEA ¹⁾

(Urmare)

ARTA MÊSURĂRIÎ, SCRIERIÎ ȘI DESEMNL

Incepem ântéiũ cu arta mészurării care studiũ presupune un *abecedar* saũ un *manual al intuițiunii* ²⁾, adicã o metódã care simplificã și precisézã regulele mészurării, clasificând esact tóte deosibirile de formã ce se daũ la ivélã în intuițiune.

Scumpul meũ Gesner, aș voi sã-ți atrag înc'odată bãgarea ta de sémã asupra mersului empiric (pe incercate) care m'a condus la ideile mele ađi în acéstã privință. În acest scop copiez aci un nou extract din scrierea mé intitulatã *Memoriũ*. Acolo eũ ȡicém :

«Dacã primim principiul cã intuițiunea este temelìa tuturor cunostínelor, din acéstã urmézã fãrã dor și póte cã justetea intuițiunii este adevérata temelie a justetei judecãții.

«Din punct de vedere însă al educațiunii, este invederat cã justetea intuițiunii resultã din mészurarea lucrului de care ne ocupãm, saũ din o aptitudine (pricepere) de a judeca proporții, dar o aptitudine așã de perfectã în cât mészurarea sã fie de prisos. Așã, în educația némului omenesc, necesitatea de a ști mészura esactã vine îndatã dupe necesitatea intuițiunii.

¹⁾ Veđi numerile precedente.

²⁾ *ABECEDARUL INTUIȚIUNII, SAȘ STUDIUL INTUITIV AL RAPORTURILOR, MESURELOR*, publicat în 1803, fusese redigét de Krüsi și de Buss.

«A desemna va să ȃică a precisa prin linii o formă ale cării margini (contur) și cuprins aũ fost determinate cu esacitate și justetă printr'o mēsurare perfectă. Decī inainte de a învăța pe copil să desemneze, ar trebui să se invețe a mēsură și să știe mēsură or-ce, saũ, cel puțin, aceste douē exerciții ar trebui să inainteze de o potrivă. Așa făcēu Egiptienii și Etruscii ale căror desemnuri erau tot-dauna întemeiate pe înțelegerea perfectă a mēsurilor, ba încă in fapt nu erau de cât mēsurări perfecte. Noi însă procedăm contrariũ : incepem prin intuițiuni neesacte, desemnăm greșit, apoi stricăm și reincepem de ȃece ori să desemnăm o construcție ȃre-care pină când in cele din urmă și fȃrte târđiũ, se desvoltă in noi sentimentul proporțiunilor și de aceia tocmai atunci recurgem la mēsurare, lucru care trebuie să se facă la început.

«Și atunci e vorba de a se ști prin ce mijloc putem desvolta acest talent al copiilor, care este temelia tuturor artelor și care constă in mēsurarea esactă a deosebitelor lucruri ce cad sub ochii noștri. Invederat că acēsta se săvērșește printr'o serie de mēsurī imprumutate de la împărțiri ale pātratului, imbrățișând tȃte intuițiunile posibile și stabilite dupe reguli fixe, sigure și precise.

«Este adevērat că, in lipsă de aceste noțiuni elementare asupra mēsurilor, artiștii cei tineri, dup'o lungă practică, se găsesc in posesia procedurilor cari le-aũ permis să știe mai mult saũ mai puțin sigur a-și infățișa un lucru, și a-l reproduce așa cum e in adevēr in natură. Negreșit că mulți din acești artiști, dupe multă trudă, aũ ajuns să dobândescă, chiar pentru impresiile cele mai complicate, un sentiment al proporțiilor destul de desvoltat, pentru ca mēsurarea lucrurilor să le fie nefolositoare. Dar de aci a rezultat căți artiști atâtea proceduri deosebite. De acea era considerată ca partea numai a cător-va persoane inzestrate de natură cu un dar deosebit, cea-ce ar face să se conchiȃă că nu este permis tuturor a se ocupa cu cultivarea artelor, pe când in realitate e un drept al tuturor cari trāesc intr'un stat civilizat să reclame ȃa să li se dē învățatură de a citi și de a scrie.

«In adevăr, se știe că dispozițiile pentru desemn și aptitudinea de a măsura se dezvoltă la copii în mod liber și firesc; din contră, când îi punem să învețe a citi și a scrie, întîmpinăm greutăți cari cer un mare tact sau o severitate strașnică și cari trebuiesc neapărat aplanate, dacă inconvenientele cari rezultă pentru ei din aceste greutăți sînt mai mult de cât compensate prin folósele prețioase ce ei pot trage din citire. Dar, pentru ca desemnul să ajute scopului instrucției și să contribuie a da idei limpezi, trebuie să fie strîns legat cu măsura formelor. Înfațisați unui copil un lucru óre-care și puneți-l să-l desemneze, să-i facă chipul, dar să fie un copil care nu știe să-și închipuéscă acel lucru cu proporțiile și forma lui completă, să fie un copil incapabil a-și da séma de impresiile ce primește de la acest lucru: pentru acest copil nici-o-dată nu va fi desemnul cea-ce trebuie să fie, adică un mijloc indestulător pentru transformarea intuițiilor confuze în noțiuni precise, în timpul întregului curs al studiilor lui; nici-o-dată desemnul nu va fi în armonie cu marele scop al educațiunii și nu va avé valórea reală și producétóre de efecte ce desemnul póte și trebuie s'aibe.»

Ast-fel, pentru ca să clădim pe acéstă temelie arta desemnului, trebuie s'o subordonăm artei de a măsura și să căutăm a stabili măsuri precise prin împărțiri în unghiuri și'n arcuri de cerc cari derivă din unitatea de măsură, *pătratul*, precum și prin împărțiri ale pătratului cu linii drepte, cea-ce am făcut eu și cred că am organizat ast-fel o serie de măsuri a căror întrebuintare va face pe copil să înțelégă proporțiile tuturor formelor și-i va înlesni acest studiu tot atáta cât abecedarul *sunetelor* îi înlesnește studiul limbajului.

Dar acest *abecedar al intuițiunii*¹⁾ care constă în împărțirea pătratului în părți egale, formând măsuri precise, cere

---

1) Sînt dator să observ că eu înfațisez ABECEDARUL INTUIȚIUNII numai ca substanța ace-stui învățămînt și ca singura procedură adevérată care să învețe a judeca esact formele tuturor lucrurilor. Inșă acest mijloc a fost cu totul neglijét și părăsit pin'astădî, în cât e cu totul necunoscut. Pentru studiul numérului și limbajului, s'afau sute de asemenea proceduri, Totuși astă lipsă de mijlóce de studiu, în ce privește forma, nu produce numai

neapărat o cunoștință esactă a elementului prin al pătratu-lui, adică a linii drepte, fie orizontală sau verticală.

Impărțirile pătratului prin aceste linii vor procura apoi proceduri sigure pentru a determina și măsura toate unghiurile, precum și cercul și toate arcurile de cerc, cari toate, împreună formeză cea ce eu am numit *abecedarul intuițiunii*.

Acastă învățătură se va preda copilului în modul următor :

Considerând linia dréptă în é însăși și streină de or-ce combinare, i se vor aréta caracterele în diferitele ei pozițiuni și dupe óre-cari direcții, și vom face pe copil să pricépă pe deplin diversele ei considerații, fără să ne preocupăm de aplicații ulterioare. Vom aréta mai întâiú copilului numirile ce ia linia dréptă ; adică orizontală, verticală, oblică ; oblică ascendentă (de jos în sus), oblică descendentă (de sus în jos), ascendentă la drépta sau la stânga, descendentă la drépta sau la stânga. Apoi vom aréta copilului paralelele dupe direcția lor : paralelele orizontale, verticale, oblice. Când el va cunoște aceste linii, îl vom învăța numele unghiurilor principale formate prin întâlnirea lor : unghiuri drepte, ascuțite, obtuse. De asemenea, îl vom face să cunoască și să numescă unitatea de măsură, pătratul, care resultă din reunirea a două unghiuri (opuse), și împărțirile lui precise în jumătate, sfert, a șesé parte, etc. ; pe urmă, cercul și derivatele lui, de forme diverse, restrângându-se în sensul longitudinal precum și părțile din care sint formate.

Tóte aceste arétări vor fi înfățișate copilului ca simple aplicațiuni ale măsurilor făcute cu privirea și în acest prim curs, figurile următoare : pătrat, patruleter orizontal, patruleter vertical (sau dreptunghiú) ; linie curbă : cerc, jumătate cerc (demi-cerc), sfert de cerc, prim oval, demi-oval, sfert de oval, al doilé, al treilé, al 4, al 5^{le} oval, etc., vor aráta

---

o simplă lacună (lipsă) în dezvoltarea cunoștințelor omenești. Din contră, cu lipsa acestor mijloce, pare că ne lipsește însăși temelia tuturor cunoștințelor noastre ; par'că această lacună există asupra unui punct care ar trebui absolut să domine studiul numerelor și limbajului. *ABECEDARUL INTUIȚIUNII* făcut de mine are de scop să vindice acest viciú fundamental al învățămintului și să-í asigure temelia pe care celelalte mijloce de instrucție trebuie să fie toate stabilite.

(Nota lui PESTALOZZI)

numai moduri de măsură. Pe urmă va fi vorba a' l învăța să întrebuințeze aceste figuri ca instrumente de măsură și să recunoască natura raporturilor cari le produce. Pentru atingerea acestui scop, ântêile exerciții constau :

1° A face pe copil să cunoscă și să numescă raporturile acestor măsuri ;

2° A-l învăța să le aplice și să se folosescă el însuși de ele.

Cartea mamelor ¹⁾ l'a pregătit pe copil pentru acest studiu ; i s'a' arătat felurite lucruri pătrate, sferice (cum e mincea), ovale (de forma oului), largi, lungi, strimte. I se va pune îndată sub ochi, servindu-ne de bucăți de cartone, înseși împărțirile *abecedarului intuițiunii* : sfert, demi-sfert, a șesé parte a pătratului, etc. ; apoi cerc, demi-cerc, sfert de cerc, oval, demi-oval, sfert de oval. Ast-fel deșteptăm mai dinainte în spiritul copilului un sentiment obscur de noțiunii limpeđi ce va desvolta în el mai târziu studiul considerațiilor teoretice și practice ce vor naște din aceste figuri. Chiar în această privință, copilul a fost deja preparat de *cartea mamelor*, unde el a găsit elementele unei terminologii precise raportându-se la aceste figuri și elementele numerații, cari sint neapărat trebuincioase studiului măsurii.

Abecedarul intuițiunii, la rëndul lui, conduce pe școlar la același rezultat, pentru că-i esplică, tocmai în vederea studiului măsurilor, procedurile de învățămint pentru forma, limbajul și numărul, despre cari *cartea mamelor* i lăsase deja o noțiune generală, și pentru că-i dă certitudinea de a se puté exprima cu precisiune, față cu fie-care figură, asupra măsurii și asupra numărului.

3° Al treilea mijloc pentru atingerea scopului constă în a pune pe copil să copieze însuși figurile. Acastă procedură combinată cu cele-l'alte doué, aduce puțin câte puțin pe copii în stare să-și formeze idei limpeđi asupra fie-cării din ele și să știe a le reproduce sigur și esact. Spre a dobândi ântêiul din aceste doué rezultate, vom întrebuința figurile învățate de copii, în cursul elementar, a recunoște patru-

¹⁾ Cine a citit regulat revista știe ce carte e asta.

latere, orizontale sau verticale și, în diferitele părți ale celui d'al doilea curs, îi vom pune să arate raporturile acestor figuri în modul următor: patrulater orizontal 2, acela care e de 2 ori mai lung de cât înalt; patrulater vertical 2, acela care e de două ori mai înalt de cât larg, etc. Vom avea grijă să ținem socotela de asemenea de înclinarea variabilă a liniilor oblice și vom pune sub ochii școlarilor mai multe patrulatere cari vor trebui a fi denumite: patrulater orizontal $1\frac{1}{2}$, patrulater vertical $2\frac{1}{3}$, $3\frac{1}{4}$, $4\frac{1}{6}$, etc. Vom urma aceeași procedură pentru a determina apoi deosibirile de direcție a liniilor oblice sau mărimea unghiurilor ascuțite și unghiurilor obtuse, precum și diferitele segmente ale cercului, ale ovalelor născute din împărțirile pătratului și din însăși aceste împărțiri.

Învățând ast-fel să cunoștem forme bine definite, vom dobândi, pentru aprețierea măsurilor, o istețime care face din naturala noastră intuiție confusă o facultate perfecționată prin artă și supusă unor reguli determinate, care dă naștere, la rândul ei, aptitudinii de a judeca esact rapoartele tuturor formelor ce eu numesc arta intuițiunii. É este o artă nouă care ar trebui să fie pusă în locul vechilor rătăcirii ale sistemelor de educațiune și a le servi de temelie comună și fundamentală. Mulțămită acestei arte, or-ce copil poate ajunge ușor ântâiu să judece, să aprețieze esact asupra fie-cărui lucru din natură, întemeiându-se în această judecare pe însăși preparațiile acestui lucru și pe raportul lor cu proporțiile celor-lalte obiecte, apoi să știe vorbi despre ele într'o limbă precisă. Cu această metodă, copilul ajunge când privește o figură, nu numai să judece despre relația, raportul dintre lărgimea și înălțimea ei, ci a determina esact gradul de oblicitate sau de curbură produs printr'o deosibire óre-care între forma acestei figuri și a pătratului, precum și a da acestei deosebiri numele ce pórta în *abecedarul intuițiunii*. Acastă aptitudine se dobândește prin mijloce cari se întemeiază de o cam dată pe arta măsurării; mai târziu ele se desvoltă prin desemn și mai cu sémă prin desemnul liniar, și vine un moment unde măsura lucrurilor nu mai este

pentru școlar o cestiune de proceduri regulate, ci se operă c'o'nlesnire care devine un fel de tact; și acésta așa de bine in cât după terminarea studiilor sale elementare, chiar pentru lucrurile cele mai complicate, nu mai simte nevoie de a avé sub ochii săi nici aceste proceduri nici un instrument material pentru măsurare, așa in cât el pôte de atunci înainte, fără nici un ajutor, să-și represinte esact lucrurile după raporturile părților lor între ele și ceva mai mult, el pôte să vorbescă despre ele in termeni precisi.

Când am desvoltat acéstă aptitudine, rezultatele sint minunate chiar la copiii cei mai puțin inteligenți. Și să nu mi se spună că acésta este un vis. Am dirigét copiii după aceste principii și teoriile mele sint fructul unei esperiențn decisive asupra acestui punct. Poftescă să vadă cine vrea. Copiii mei d'abia sint la inceputul acestui învățământ; dar aceste începuturi sint așa de conchițetóre in cât ar trebui, in adevěr, ómenii de o speță particulară ca să nu se convingă pe deplin numai de cât, după ce va fi asistat la lecțiile lor. Este o priveliște extraordinară a'i vedé.

Credeam că va fi posibil ca in acest număr să dăm teoriile lui Pestalozzi nu numai asupra artei măsurării, ci și asupra desemnului și scrierii, dar vedem că de abia am scris despre cé d'ântèiũ și este pré mult; de aceea despre desemn și scriere vom da in numărul următor. E. B.

EXPOSITIA PICTORULUI GRIGORESCU

In luna lui Maiũ de la 10 și până la 25, bucureștienii au avut ocaziune să vadă o expozițiune de tablouri, cari inainte de asta cu vre-o câte-va săptămâni a fost admirată in capitala Franței. Și dacă franț-zii, popor bogat in lucruri de artă au vorbit și s'a ocupat de acele tablouri a le artistului român, noi cu atât mai deosebit trebuie să ne bucurăm că am putut vedea lucruri de artă făcute de un fiu al nostru, și a-i cărui artă ne face noué onóre.

Creдем, că vom face cetitorilor noștri plăcere, ocupându-ne și noi puțin de acéstă expozițiune, despre care in treacăt fie dis, d'arele nóstre din capitală numai puține s'au ocupat, politica se vede că le absorbé tot timpul.

Iată câte-va aprețieri scóare din *Familia* (anul XXIII, No. 22) și scrisé de colaboratorul nostru I. Russu.

O *nimfă dormind* și *Cadana*, scrie d-l Russu,—sunt hotărît opuri pe care dacă le-ar pute vedé Makart, sub a cărui impulsione trebuie se fie lucrate, ar pute felicita pe d-l Grigorescu ca pe un demn urmaș al său. Vădând „Nimfa dormind“ a d-lui G., mi-a reinviat în memorie tó're acele schițe a lui Makart, care au făcut epocă: „Cele patru anotimpuri“ în care într'un mod atât de ingenios pune alătura natura cu omul, fu fisicul frumos al omului. Nimfa d-lui G. póte fi o bună soră cu primăvara lui Makart. Acelaș corp care te îmbată, și dacă primăvara lui Makart te atrage cu ochii și cu florile, apoi nu mai puțin te atrage umbra désă unde dórme și numai puțin te infierbântă dorul: cum póte să fie fața acestei Nimfe, pe care caprițiosul de artist nu-ți dá se o veđi, ce ochi, ce sprincene póte să aibă?... Așa mai pricep și eu naturalismul, dar nesăbuire cum fac unii va să zică a-ți bate joc de artă... „Cadana“ este și é o creațiune tot a școlii naturalistilor.... Ochiul negri și adânci, brațe molatice, și întréga ființă ceva de cele ce-ți destéptă citirea celor o mie și una de nopți...

„O floricică,“ un tabloaș abé de o palmă și mai bine de lung și o șchiopă de lat, dar lucrat cu artă desăvêșită, pân la cel din urmă fir de iarbă și flóre... represintă o mică copilă într'un câmp de flóri. Numai atât, dar destul, pentru ca să veđi că un artist român încercat'a și el a pune omul în mijlocul naturei și prin fantasia și învêrtirea pensulei sale a crea o armonie între acești doi, om și natură, ca să te miște, să te facă a te opri mult înaintea unei pânze lată de o șchiopă și lungă de o palmă și ceva.. Și încercarea a reșit de minune.

„Un celățén în perspectivă“ este cap de operă. Și ca se poți înțelege pe deplin ce represintă acest tabloú, trebuie să fii mai înainte de tóte român din România, să cunoști istoria țerii bine și să gândești ceva așa în ascuns. E-te acest tabloú o adevêrată satiră a timpului în care trăim noi cei de aici.... Un ovreú, leșesc dacă nu greșesc, destul că este ovreú în tótă a lui făptură: ochi lucitori de șiretenie și de bucuria care o simte când are în mână jalba către Cameră, în care cere împământenirea, și éráș un fel de părere de rău, ce trebuie să simtă când este silit să se ducă cu o găscă grasă, dómne iartă-mé, dar eu așa cred, o duce unui deputat care să vorbească în favorul împământenirii ovreului—pentru o găscă grasă. De făém eu catalogul, puném titlul acestui tabloú; „Impământenire pentru o găscă grasă“ tot în frunte cum este pus cu alalt titlu.... Tabloul este de mărime naturală, costă 8000 lei, încă nu era cumpărat (între noi fie ăis: ómenii noștri nu pré se inde etnicesc la asta, ori dacă cumpără, de cele mai ieftine. „Tip de ovreú din Moldova“, „Un têrg“ sînt tot ovreú, de care am admirat cu toții în „Un têrg din Moldova“ pus la expoziția Intim-Club.

Cei trei „prisonieri“ sînt un profund ștudiú de psihologie, ori ca să nu mé incurc: starea psihologică și antropologică a unor prisonieri osîndiți póte pe viață—se póte vedé așa de clar din fața acestor tineri bărbați, căci din nenorocirea lor, au fost de tineri osîndiți pentru vre un beteșug al timpului.

Iar în cele-ce urmărează îl salutăm pe d-l Grigorescu ca pe autentiul venit. În fine iată-ne în stare de a pute să scriem, că am dat de un pictor care a studiat viața noastră națională, care cunoște în deamănunt întregul traiul al poporul nostru, și care și-a dat apoi osteneța ca cu ajutorul artei sale să pună pe pânză scene petrecute între munții noștri, să facă oglinda văilor noastre, să treacă în istoria noastră și se scotă de acolo lucruri, care fie sigur artistul, îl fac dema de numele *Pictorul nostru național*.

„Schite de la Rucăr,“ intrăsele cu casele noastre de la munte, cu țărani cari stau de vorbă sub cerdac, pe prispa casei ori lângă foc, „Han Móra-Serecă“ înainte sa cu carele, lângă dăsele boi culcați, alătura găini ricăind, iar muștirii cu hangiu, — „O casă țărănescă de la Cămpina,“ „O stradă la Curtea de Argeș,“ „Bordei pe malul Dunării,“ „Locuințele de țigani,“ „Malul Dâmboviței odinioară“ și altele sint dovezi, că artistul își cunoște țera, că înțelege și simte frumosul ce cuprinde între hotarele ei, iar „Cioabanelul,“ băiat tânăr venind falnic pe șosea, cu privire vioasă în ochi, lat în umeri și român verde cum am dice în întregitatea lui. — „Matrona de la Racăr“ cu fața ei blândă, cu portul pitoresc și „Argăna“ fată care țese într'o odaie cam întunecată, numai cu o ferăstră, — sint toate scene și tipuri care au se rămână neperitoare și de care în lipsă de spațiu nu pot să mă ocup mai pe larg.

„Transport de proviziuni în Bulgaria“ — 1877 — este una dintre cele mai remarcabile scene ce s'a petrecut în istoria noastră. Câmp întins, acoperit de zăpadă mare, prin aier ciore, iar în mijlocul acestui trist câmp un șir de căruțe țărănești, transportând hrană și îmbrăcăminte celor de sub zidurile Plevnei ori de prin șanțurile Griviței... Țărani prăpădiți de frig, cu căciula până din jos de urechi, cu mâinile în cojoc și ca să nu le înghețe picioarele, merg alătura cu boii lor, cari abia trag prin zăpada mare. Vezi, așa s'a câștigat independența și numele nostru, și d-l Grigorescu fie felicitat pentru că și-a ales asemenea scene de pus pe pânză.

Aste și alte multe, pe care într'o foaie nu le poț înșira, sint lucrurile (200 la număr) despre care dicem și noi cu francezul: Este ceva deosebit în fie care trăsură de pensulă a lui, ceva ce te frapă într'un mod deosebit, ce te atrage și încălzeste, fie-care caracter al operilor sale este ceva ce nu găsești numai la artiști mari și laureați...

SCHITE DIN ISTORIA PEDAGOGIEI

STOICI

(Urmare)

Epictetu (născ. în Hierofol la 94 d. Ch.) este ceva mai practic, nu se perde în teorii ce tinde a se apropia de real.

Dice că filosofia, și ori-ce știință în lume, numai atunci are

valore, când o știm aplica la trebuințele noastre de toate zilele... Filosofia este pentru ca să ne arate, până unde ne putem întinde cu dorințele noastre, și ce mijloace și cum să le întrebuițăm pentru a ne realiza dorințele... Trebuie să știm care este raportul nostru față de natură, ca de aici se deducem ce datorii avem către natură și ce putem aștepta de la ea, și pentru aceea trebuie să fim introduși în științele naturale.

Iată ce am găsit relativ la ideile emise de acest învățat :

«Născut filosof este acela, care nu dorește alt-ceva, decât să trăiască liber, se fie stăpân pe voința sa, căci numai asta are valoare, în asta se caută izvorul și a faptelor bune și a celor rele, numai atunci este omul păzit lucrurilor cari să-i sgdue în totă ființa sa, numai așa ne vom pute păstra și întrebuița puterea morală a sufletului nostru, ba și de rău ne vom pute părași ca de un mijloc de îndreptare. Dispoziția, armonia sufletului unui filosof nu va pute fi conturbată nici de nedreptate, (exemplu Socrate) căci filosoful nu aștepta ca omeni să fie fără de scaderi... Numai atunci ne împlinim inadever datoria către patria noastră, dacă pentru ea suntem gata la ori-ce sacrificiu, și nu ne oprim nici pe un minut a ne bucura de sorta bună a ei și a lucra pentru interesul ei.

Mai frumoșe vorbe nici un stoic nu a spus.

Și dacă către aceste mai adăogăm și aceea, că tot acest învățat mai dicea că omul este o parte din dumnezeire, că omul este cu un cuvânt fiul lui Dumnezeu, și că pentru a nu scăde din valoarea lui morală, dator este să iubească pe semenii săi,—ușor ne putem forma ideile noastre despre acest filosof, și mai ales despre filosofia stoică romană desvoltată de acest învățat, și care se diferă de a celorl-alți stoici prin aceea, că este mai senină, mai puțin sceptică, cuprinde mai multă căldură, ceea-ce celorl-alți le lipsește aproape cu desăvârșire, și este lipsită de egoismul care îi caracteriză pe cei-l-alți.

Marcu Aureliu, care a împărățit asupra Romanilor de la 161-180, și a cărui învățatură se poate resuma în următoarele :

Ori-ce om ne este frate, și dacă greșeste față de noi, să-l iertăm, fiind-că greșela lui provine din neștiință, ori că nu cunoște ce-i este spre bine și ce-i poate fi spre rău... Să nu urim pe nimeni, și să-i compătimim pe cei ce a cădut în păcate... În loc de a ne pierde timpul cu lucruri zadarnice, mai bine va fi să ne întărim în credința către Dumnezeu, să ne facem toate datoriile, ca se putem apoi aștepta cu liniște morțea și așa să nu ne temem că după morțe ne vor grăi de rău...

Despre lume credea, că aceea este creatura unei supreme ființe, care o stăpânește și acum, și a cărui fapte toate sint bune și frumoșe, chiar cele, cari în manifestația lor sint urite

orî grósnice, în fond sint frumóse și cu scop moral... Sufletul omului este rupt din al d-zeirii, de aceia după mórte sufletul nici de cât nu se póte perde, ci se întórce îndărăt la isvorul seú... În tóte din lume, un singur duh, duhul d-zeirii este și noi ómenii ne umplem de acest duh, și cu atât sintem mai valoroși, cu cât sintem mai pătrunși de acel duh... Omul numai acestuí să se închine, nimic se nu facă alt-ceva în lume, ci să se retragă de lume, să se elibereze de sub puterea orî cărei pasiuni și orî-cărei lucru din lumea externă, căci numai sufletul și judecata liberă de ori-ce simțire, póte să ne scutéscă de amărăciunile luméi, care dacă există, apoi există numai ca și niște fantome născocite de fantasia omului, și cu cari fantóme îi place omului să se cheme el însăși pe el... Numai o credință tare și o judecată limpede póte fi ceea-ce póte goni aceste fantome...

Despre trecătoria lucrurilor lumești este convins, și viața asta o ia mai mult o vreme de încercare, din care cu atât mai bine ese omul, cu cât a putut se suportea mai mult, și ómenii îi judecă după puterea iubirei lor, care au răbdat și au iertat mai mult.

Ce idei înalte, ce suflet nobil, care este animat de aceste idei, și cât s'ar fi ridicat educațiunea, unde ar fi ajuns pedagogia, dacă ast-fel de idei ar fi umplut mai multe suflete, dacă nu ar fi fost și aceste puține înădușite de cele, care ca un torent rece au venit asupra acestor, acelea a partisanilor școlei scepticilor.

Daca am face acum o comparație între stoicii eleni și cei romani, am vedé, că aceia se deosibesc în multe unul de altul.

Până ce stoicii eleni dîcú că morala este scopul principal a tuturor ómenilor, că ne-am născut numai pentru ca se fim morali, și tóte cele-l-alte lucruri din lume nu sint alt-ceva, de cât niște mijlóce pentru a face lucruri morale,—până atunci stoicii romani iaú între principiile lor de educațiune și *fericirea*, *Epictetu* cum am vedú, vorbește de *dorințe*, și afară de Seneca, toți au dar de viață, toți privesc educațiunea și filosofia ca pe un lucru, care să'l ajute pe om a se perfecționa. Asta o dîce, nu-î vorbă, și Seneca, este însă o contradicere în principiile lui, căci el mai întéiú negă puterea educațiunei, și totuși în urmă dîce ca omul să-și dé silința a se apropia de D-đeu, și a face asta, creșterea îl póte ajuta pe om...

În genere, stoicii romani se caracteriză prin căldura inimei lor, prin faptul că în principiile lor a dat loc și *inimei*, până ce stoicii eleni chiar și când făcú fapte morale, acele

nu curgeu din o simțire oșez-care, ci pentru că așa se poruncește!

Și ușor ne putem esplica aceste lucruri.

Ațena, și tótă Grecia, pe timpurile aceste era în decadență, pre când Romanii încă neinfluențați de moravurile rele ale elenilor—erau încă atât de destoinici, pentru a nu alege de cât părțile bune din cele ce cuprindeu diferitele școli elene. Tocmai pentru acesta, când vorbim despre stocii romani, nu putem întru tóte a-i pune alătura cu cei eleni îi numeram între stocii numai pentru că inclinau spre acestia și nu pentru că predicau întru tóte morala acelora.

Elenii în decadența lor credeu a se mângâia cu aceea să facă fapte morale, după ce mai înteu se lepădară de bunele lor obiceiuri strămoșești și s'au dat leneviei și faptelor rele; cred a salva patria altoind în tinerime idei, cum sint cele ale stocilor, pân ce Romanii sub marea influență a învățătorilor creștinești, care se lățeu ori și cât erau împiedicate în desvoltarea lor, precum đic, Romanii ajung se aibă chiar pe tronul împărăției lor un Marcu Aureliu, care predică, că ori-ce om este frate cu noi, că suntem datori a iubi pe semenii noștri, a ierta pe cei ce au greșit în contra noastră, a răbda și a ne lăpăda de gânduri rele...

Nu este ore acesta cé mai clară învățatură pentru care Christ a devenit martir, și póte se tăgăduiască cine-va, că acolo unde se predică ast-fel de învățaturi, educațiunea câștigă mai mult, pedagogia se înalță mai sus, de cât a putut se o înalțe tóte învățăturile școlilor de până acum, cari par că tóte a pipăit numai ca în intuneric, tóte umblau pe lângă adevăr, dar în tótă splendórea lui adevărul numai după lățirea creștinismului este recunoscut de omenire; numai după ce apare Christ în lume, numai atunci se face lumina care lasă să vedem adevărul, de care apoi fiind povățuiți, putem forma idei despre om și despre scopul lui în lume, putem să dăm cé mai esactă definițiune atât filosofiei cât și educațiunei.

Grecii în decadența lor devin desnădăjduiți, își perd tot echilibrul, se opintesc a inființa școli peste școli, dar care nici una nu avé un adevărat sistem de educațiune; din fii a muselor și plini de căldură poetică care îi caracteriza, au devenit reci: când au vedut că nici adevărul, pe care îl căutase Aristotel și urmașii săi, nici morala nu pot se ridice pe om, devin apoi sceptici, nu-și mai bat capul cu nimic. Pe atunci însă Romanii învățase din pățenia Elinilor, și sub influența creștinismului dau de pétra înțelepciunei, declară că numai o educațiune formată din armonia

celor trei idei mari p $\acute{o}$ te face pe om a- $\acute{s}$ i indeplini misiunea pe p $\acute{a}$ m $\acute{e}$ nt...

Elenii nu mai vor se aud $\acute{a}$ de nimic nobil $\acute{s}$ i adev $\acute{e}$ rat, dic c $\acute{a}$ totul e d $\acute{e}$ șert $\acute{a}$ ciune: Romanii, chiar cei stoici, pun intre principiile lor de educa $\acute{t}$ iune *iubirea c $\acute{a}$ tre patrie*. Grecii a $\acute{u}$ exilat pe cei ce le spun $\acute{e}$ u adev $\acute{e}$ rul $\acute{s}$ i frumosul, Romanii ca din senin se pomenesc cu o mul $\acute{t}$ ime de $\acute{o}$ meni inv $\acute{e}$ ț $\acute{a}$ ți, cari chiar $\acute{s}$ i atunci c $\acute{a}$ nd inclina $\acute{u}$ mai mult spre stoicism, nu uita $\acute{u}$ nici de adev $\acute{e}$ ratele interese ale patriei, $\acute{s}$ i nici de cultivarea inimei, imprejur $\acute{a}$ ri, cari a $\acute{u}$ contribuit mult f $\acute{o}$ rte mult a sc $\acute{o}$ te at $\acute{a}$ t filosofia c $\acute{a}$ t $\acute{s}$ i pedagogia din starea ei de p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ atunci la un nivel necunoscut inc $\acute{a}$ p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ acum.

GRECII

SCEPTICISMUL

Dou $\acute{e}$ c $\acute{a}$ i sint pe cari umbl $\acute{a}$ sufletul omenesc: calea de mijloc, iar c $\acute{a}$ nd pe ac $\acute{e}$ sta nu o p $\acute{o}$ te afla, omul cade c $\acute{a}$ nd intr'o extremitate c $\acute{a}$ nd intr'alta... Or este pr $\acute{e}$ idealist, cu sufletul s $\acute{e}$ u r $\acute{a}$ t $\acute{a}$ cește printr'o lume de visuri, or este materialist, de in t $\acute{o}$ t $\acute{a}$ mișcarea $\acute{s}$ i lucrarea sa caut $\acute{a}$ numai dup $\acute{e}$ interes. Fericita cale de mijloc at $\acute{a}$ t a g $\acute{a}$ ndirii $\acute{s}$ i simțirii omenest $\acute{i}$, c $\acute{a}$ t $\acute{s}$ i in ceea ce privește viața practică, numai atunci este g $\acute{a}$ sit $\acute{a}$ de om, dup $\acute{e}$ ce a trecut prin t $\acute{o$ te acele situațiuni, pe cari le int $\acute{a}$ lnește c $\acute{a}$ lc $\acute{a}$ nd extremit $\acute{a}$ țile. $\acute{S}$ i c $\acute{a}$ ac $\acute{e}$ sta este un adev $\acute{e}$ r net $\acute{a}$ g $\acute{a}$ duit, $\acute{s}$ i in pedagogie ne putem convinge dac $\acute{a}$ din cele scrise p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ acum tragem o mic $\acute{a}$ concluziune. Se intemeiaz $\acute{a}$ șc $\acute{o}$ la lui Aristotel; vin sofistii, epicurienii $\acute{s}$ i apoi stoicii, $\acute{s}$ i infiint $\acute{e}$ r $\acute{a}$ $\acute{s}$ i ei șc $\acute{o}$ la lor, cu p $\acute{a}$ rțile ei bune $\acute{s}$ i rele, $\acute{s}$ i c $\acute{a}$ nd nici un $\acute{a}$ nici alta din școlile existente nu este in stare s $\acute{a}$ arate adev $\acute{e}$ rata cale pe care trebuie s $\acute{a}$ m $\acute{e}$ rg $\acute{a}$ omul cu g $\acute{a}$ ndirea $\acute{s}$ i simțirea sa, vin atunci *scepticii*, cari desgustați de luptele de p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ acum, cari dup $\acute{e}$ a lor p $\acute{a}$ rere nimic bun nu a $\acute{u}$ adus cu sine, $\acute{s}$ i descuragiați v $\acute{e}$ d $\acute{e}$ nd c $\acute{a}$ at $\acute{a}$ ția inv $\acute{e}$ ț $\acute{a}$ ți, $\acute{s}$ i nici unul nu vine cu ceva bun, cu ceva clar de int $\acute{e}$ les $\acute{s}$ i fericitor pentru omenire, intemeiaz $\acute{a}$ $\acute{s}$ i ei șc $\acute{o}$ l $\acute{a}$, a c $\acute{a$ rei idei fundamentale sint urm $\acute{a}$ t $\acute{o}$ rele:

Adev $\acute{e}$ r $\acute{s}$ i fericire nu exist $\acute{a}$; t $\acute{o$ te inv $\acute{e}$ ț $\acute{a}$ turile de p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ acum nu sint de c $\acute{a}$ t niște lucruri cari se pot compara cu basmele, c $\acute{a}$ ci intocmai ca basmele aș $\acute{a}$ $\acute{s}$ i inv $\acute{e}$ ț $\acute{a}$ turile se perd in nesiguranță; ceea ce $\acute{o}$ menii numesc adev $\acute{e}$ r, este un *ce*, ce se p $\acute{o$ te in tot minutul trage la indoial $\acute{a}$. T $\acute{o$ te șc $\acute{o}$ lele

de până acum nu a propagat de cât zăpăcălă, căci când ai căuta în fondul și firea dogmelor lor, nu vei găsi de cât niște lucruri, pe cari dacă le supui unei serioase judecăți, dispar cu desăvârșire. Nu putem să fim despre nimic siguri, nici chiar despre ceea ce vedem or pipăim, căci de unde știm noi că organele noastre sînt perfecte, și ceea ce numim negru nu pôte să fie alb sau roșu; sînt probe chiar, că organul unui om cuprinde cu totul altfel lucrurile de cât organele unui al doilea... De câte ori unul și acelaș lucru pentru unul este plăcut, pentru altul neplăcut și iar pe altul tot acest lucru îl lasă indiferent?!... Simțim, dar de unde sîntem siguri că lucrul pe care îl simțim, or din care s'a produs simțirea noastră, este în adevăr așa, după cum este efectul produs în sufletul nostru?!... Nesigure și lipsite de realitate sînt dar simțirile noastre, și tótă judecata noastră se perde într'un chaos, din care în zadar am voi să eșim, căci sîntem slabi, claritate în noi nici o dată nu va fi, și este o muncă zadarnică, ca omul să se căsnescă a descoperi adevărul, când acela nu există de fel, și în zadar omul compară și judecă, căci chiar și el este un fel de enigmă, pe care el însuși nu 'și-o pôte deslega.... De aceea cel mai înțelept lucru, pe care pôte să-l facă omul, e să stea locului, să nu 'și mai bată gîndurile cu nimicuri... Este de ridicul, ca să te avênți într'o cesticie ôre-care... Înțeleptul să stea pe pace...

Ei nêgă totul, nêgă chiar și puterea metodei de *inducție* și *deducție* și declară tôte *definițiunile* de niște nimicuri, căci omul numai atunci ar puté face definiția lucrurilor, când are din tôte deducțiunea; asta nu o pôte însă ajunge, căci el nu pôte cunoște totul, și așa nu pôte să știe nici aceea, că ceea ce adî definește într'un fel, mâine nu se va întempla să o contradică prin descoperirea altui lucru or însușire... Evident dar, că *adevăr absolut nu există*... Apoi ce rost au în lume definițiunile?... Cunoștem noi lucrurile în urma definițiunei, or definiția am făcut'o după ce am cunoscut lucrurile?!... Atunci pentru ce paradă de vorbe?!... Or cunoștem lucrul, și atunci nu ne trebuie definiția, or nu cunoștem lucrul, și atunci nu putem nici definiția să o facem...

În partea *etică* a dogmelor lor susțin, că numai omul cu caracter ferm și oțelit, pôte să fie fericit în lumea acésta. Ca să putem fi însă tari, trebuie să ne reținem de or-ce judecată, căci numai atunci nu vom fi preocupați și puși sub impresia unui lucru ôre-care, iar fiind așa, ușor ne pasionăm, și pasiunea nu pôte să conducă la fericire, acea aduce disharmonie în sufletul nostru. Să nê obicînuim a privi tôte cu sânge rece, nimic să nu ne miște, căci dacă sîntem atât

de ușor impresionabili, întreaga noastră viață nu va fi alt-ceva de cât o sbuciumare, o suferință...

Trei lucruri trebuie mai ales să știm : 1° cum sint lucrurile, 2° in ce relațiuni trebuie să stăm cu acelea și a 3° să știm trage folos din această relațiune... Fără de aceste trei lucruri numai vom rătăci prin lumea acesta.

Totă educațiunea dar și întreaga filosofie omenescă să fie îndreptată spre aceste lucruri, și numai intru cât au făcut in sensul acesta, numai intru atât sint de salutat.

Aceste sint pe scurt învățăturile emise de către *Pirho*, întemeiatorul acestei școli, despre cine știm atâta, că a trăit cam pe la 330 n. d. Chr. și că concetățenii săi din Elis l'au stimat și l'au iubit pentru înțelepciunea și viața sa morală.

Cei mai însemnați discipoli ai săi au fost *Timon*, care a pus pe hârtie învățăturile dascălului său, căci acela numai prin graiul viu propăvăduia învățăturile sale. Atenianul *Philo* și *Nansiphane* din Teos.

IÓN RUSSU

(Va urma)

CLOPOTUL PLANGE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Clopotul plânge, răsună jalnic

Și mă trezește,

In înălțime vulturul falnic

Se tot rotește.

Es din grădină, unde prin sôre

Rupând petale,

Vrém să descoper, dacă a mea Flóre

'N orele sale

Și é imi promise a sa iubire;

Se aude însă

Tristă cântare și in jelire

O voce stinsă :

Lumea alérgă, se 'ngrămădește

Dorind să vadă

Pompa funebră, ce se ivește

Și 'naintéză

Ca niște nimfe vre-o dece fete
 Cu vëluri albe
 Merg înainte în două cete
 Și cu flori dalbe.

Carul funebru duce într'ensul
 Pe o fecióră
 Dulce, frumoasă; plânge tot insul,
 De ce să móră?!

Indată aflu că acé flóre
 E-a mea iubită,
 Că de durere și de 'ntristare
 Fuse răpită,

Atunci leșinul greú mă coprinse.....
 Ađi peptu'mi geme
 Că acé roză și sté se stinse
 Pré de cu vreme.

Ađi imi rămâne, ca mângâere
 O sfântă parte,
 Să 'mbrac mormentu-i nóptea 'n tăcere
 Cu flori curate.

25 Februarie, 1887

P. DRĂGHICESCU

METODOLOGIA

PRIVITA DIN PUNT DE VEDERE FILOSOFIC

METÓDA DEDUCTIVĂ SAŨ DEMONSTRATIVĂ
 ȘI ELEMENTELE EI

În numerele trecute ale acestei reviste, am vëđut că metóda deductivă se întrebuintedă în științele matematiche; de acea é se numește și rațională, dupe matematici

numite științe raționale. În cărți este numită și metoda *a priori*, care e tot ce rațională.

Se știe că în matematică (numite și științe *abstracte*) plecăm de la oarecari principii sau propoziții generale ce aplicăm chestiunilor și casurilor mai puțin generale, ce ni se dau, precum sint teoremele și problemele. Acest mers de la general la particular se numește deducțiune.

Acastă metodă deductivă, așa cum este în geometrie, în algebră și în aritmetică, adică constând din deducțiuni și consecințe necesare, se compune din trei elemente și anume: *axiome*, *definiții* și *demonstrații*.

Axiomele sint propoziții foarte generale și înverdate prin ele însăși. De exemplu: D este egal cu D ($D=D$). Partea e mai mică de cât întregul.

Iată exemple și din matematică: Două sau mai multe lucruri egale cu un alt lucru, sint egale și între ele.— Sumele de cantități egale sint egale.

Definițiunile sint propoziții generale spuind natura, atributele constitutive, *esența* unei specii de lucruri, reale sau închipuite. De exemplu: circumferința este o linie ale cărei puncte sint toate egal depărtate de un acelaș punct. Alte exemple pot fi: definiția numărului pariu, a numărului întreg, etc.

Demonstrațiunea este înverderea adevărului dintr'o propoziție, care adevăr nu apare înainte de a fi demonstrat. Demonstrațiunea se face arătând că adevărul din propoziția în chestiune este numai un caz, o aplicare sau o formă nouă a unui adevăr recunoscut de mai înainte. Sau din contră: demonstrațiunea arată falșitatea unei judecări, probând că é contrașice un adevăr recunoscut.

AXIOMELE ȘI DEFINIȚIUNILE ÎN DEMONSTRAȚIUNE

Or-ce demonstrațiune se pôte exprima printr'unul său prin mai multe *silogisme*. În numărul trecut, noi am vădut că silogismul este reunirea a trei propoziții, din cari ântêile douë fiind date, a treia urmêdă neapêrat din ele (veđi pag. 602 din No. 12 trecut, exemplul cu Vintilă). Dacă un singur silogism nu e îndestulător, înlântuim mai multe, ca să ajungem din conclusie în conclusie la conclusia căutată.

Din cele trei propoziții ale unui silogism demonstrativ, ântêia cuprinde pe a treia (conclusia) și a doua său mijlocia arată acest raport. Ântêia propoziție, adică cé mai generală, se numește *majoră* său *principiū*, dar nici o dată o axiomă nu servă de majoră în capul unei demonstrații, numai o definiție jôcă rólul de *majoră* pusă la începutul silogismului. Însă în or-ce demonstrație se află una său mai multe axiome *subînțelese*, cari tăgăduite, ar face demonstrația imposibilă. Ast-fel, în or-ce silogism se recunosc pe tăcute și presidă la demonstrație, fără a figura, axiomele de identitate și de *contradicere*. De exemplu: *D* este egal cu *D*. Nu poți dice despre Vasile că în acelaș timp este bun și nu este bun.

Aceste douë axiome stăpânesc or-ce demonstrație geometrică și or-ce deducție în genere, pentru că tot-d'una într'o deducțiune afirmăm în conclusie un cas, o parte său un echivalent al cestiunii ce am afirmat în principiū.

Or-ce axiomă de contradicere, de identitate, său acesta: partea e mai mică de cât întregul, etc. dicem că este un adevêr învederat de sineși, dar un adevêr a cărui or-ce aplicare este de o potrivită învederată și arêtată la ântêia aruncătură de ochiū, în or-ce cas dat.

De aci urmădește că nu e de nici un folos formarea unui silogism, a unui raționament deductiv, spre a demonstra adevărul unui caz particular, a unei aplicațiuni de sineși evidente a unei axiome. Fie de exemplu raționamentul următor: «Partea e mai mică de cât întregul; «linia AM este o parte a liniei AD ; deci linia AM «e mai mică de cât linia AD .» Vedeți acest raționament, a cărui axiomă e o majoră, nu ne ar învăța nimic care să nu fi fost de mai înainte cunoscut și învederat. Din această cauză o axiomă nu figurădește nici o dată ca *principiū* sau ca *majoră* în demonstrațiunile instructive și folositoare.

Cu definițiunile lucrul se petrece alt-fel: ele sint puntele de plecare ale deducțiunilor cu adevărat revelătoare, ale deducțiunilor care ne învață ceva care nu e cunoscut de mai înainte.

Iată cauză: fie de exemplu definiția circumferinței dată mai sus la *definițiuni*, care definiție e o propoziție cuprindeând ore-cari atribute esențiale și constitutive ale circumferinței. Aceste atribute atrag firește dupe ele alte atribute numite *proprietăți* sau ore-cari urmări ce nu întrevădem d'ântâi, dar care se vor pute deduce în urmă chiar din definiție. Ast-fel, din definiția circumferinței *resultă* egalitatea razelor unui asemenea cerc, și știm că, printr'un meșteșug de identificare, din egalitatea razelor unui acelaș cerc *resultă* egalitatea celor două latură ale triunghiului care-și are vârful în centrul cercului.

O *demonstrație* supozază una sau mai multe axiome ca condiții, o definiție ca principiū sau majoră reală și spusă. Une-oră ne servim la demonstrarea unei cugețări cu o propoziție care nu este definiție. Acesta însă trebuie să fie neapărat urmarea unei definiții.

Nu trebuie să perdem din vedere că *demonstrație, metodă demonstrativă sau deductivă* este același lucru în cazul de față și putem întrebuința una în locul alteia, fără nici-o deosebire. O observație. Metoda deductivă servă să comunicăm altora ceea ce știm noi, dar mai cu seamă servă, în științele matematice, să cerceteze și să descopere, fie vorba de teoreme sau de probleme.

ANALISA ȘI SINTESA

Am văzut deja că a analiza ¹⁾ un lucru înseamnă a-l descompune în părțile din care este format, pe când a face sintesa unui obiect va să zică a-l compune, apropiind și arangiând părțile lui. Cam acesta este sensul analizei și sintesei dupe filosoful Condillac, pe când filosoful Platon și alți filosofi matematici susțin că în raționamentul deductiv este un mers *descendent* (sintesa) și un mers *escedent* (analiza). Mersul se numește *descendent* (sintesa), când merge coborându-se de la un principiu recunoscut adevărat și trage din el, ca urmare, teorema ce avem să probăm, sau deslegarea problemei date. Acesta este drumul ce urmăm mai adesea ca să comunicăm altuia demonstrația sau deslegarea aflate. Mersul *escedent* sau regresiv (analiza) merge în sens contrariu: aci plecăm de la propoziția ce avem să stabilim, primită deja ca bună, ne inchipuim problema deslegată și ne *suim* de la această propoziție sau deslegare, primite de adevărate, la propoziția sau la condiția anterioară ce ele presupun, ale căror urmări sînt ele, și acestea la altele anterioare, până când ajungem la ceva cu totul clar, care, învederat, adevărat sau fals, va fi

¹⁾ Vezi No 11, anul II, al acestei reviste.

proba saŭ condamnarea de cea ce s'a primit la început. Aci deci, în analiză, urmăm în răspăr, adică ne suim de la urmarea în cestiune pînă la un principiu căutat care trebuie să justifice saŭ să condamne consecința de la care am plecat prin presupunere. Din cele șise vedem că analiza se mai numește mers ascendent, regresiv saŭ resolutiv și că e foarte nemerită pentru investigațiuni, pentru cercetări în teoreme și probleme. Sintesa e mersul coborîtor care servește să spunem adevărul cunoscut prin ajutorul analizei. Dar bine înțeles că adevărul cunoscut pôte fi arătat și prin mersul ascendent saŭ regresiv, adică prin analiză. Deci, analiza servă la descoperirea adevărului și la espunerea lui, pe când sintesa pôte servi numai să espună, să arate adevărul aflat de mai nainte.

În convorbirile șilnice precum și în unele cărți saŭ gazete, întîmpinăm de multe ori demonstrațiuni „*a fortiori*” și „*a pari*.” Așa, de exemplu, aușim adese șicîndu-se: dacă *Vasilică merită pedepsă, apoi Dumitru cel mare o merită a fortiori* (cu atît mai mult). Dacă *Mihaiu, premiantul al II, e primit bursier fără concurs, Ion care a luat tot premiul II ca Mihaiu, merită a pari (de asemenea) să fie primit bursier fără concurs.*

Marele filosof frances Pascal a prescurtat de tot regulile metodei demonstrative lăsând numai două. Așa când demonstrăm ceva trebuie 1 să definim numile ce impunem; 2 să probăm tot (adică tot ce are trebuință să fie probat), înlocuind în minte lucrul definit cu definiția lui.—De exemplu, vrem să demonstrăm că două raze ale unei circumferențe sînt egale cu diametrul aceleiași circumferențe. În acest scop trebuie să definim mai înteu vorbele *rază, circumferență, diametru* și al doilé

când dicem că «două raze sînt egale cu diametrul unei același circumferențe,» trebuie să avem în mintea noastră definiția razei, a circumferinței și a diametrului, pentru că numai așa putem demonstra adevărul enunțat în premisa noastră.

Dar destul despre raționamentul deductiv, rămîind ca în No. următor să tratăm despre metoda inductivă și mixtă, după care vom păși la metodologia pedagogică.

ENIU BĂLTĒNU.

LA O ROZĂ

Roză mirositoare
Cât de frumoasă ești!
Și cu câtă 'nfocare
La razele de soare
Sinul îți desvelești!

Colore purpurie
Ai pe a ta față
Și când vîntul adie
Subt bolta azurie,
Te legeni mărêță.

Se 'ntrec să te sărute
Fluturi și albine,
Căci câte-va minute,
Dar tôte plăcute,
A ta viață ține.

Parfum și desfêtare
In aer răspîndești;
Omului încântare
Și bucurie mare
Tu îi pricinuești.

1886 August 9

PĂUN DRĂGHICESCU

LAMURIRI IMPORTANTE

Intre altele, ce și-a cuprins în programa sa revista *Lumina pentru toți* în No. 10 al primului an, la pag. 5. alienatul IV scrie: **Românismul**, *sub acest titlu se va vorbi despre or-ce cestiune privitoare la sôrta Românilor fără deosebire de țără.*

Acest punct a fost mai ales, ce m'a făcut ca să-mi pun modesta mé pană în serviciul acestei reviste, ce m'a făcut ca din tótă puterea să lucrez spre realizarea ideilor, ce D-l Eniu Balténu și-a propus a le întrupa scoțând revista sa. Nu ȓic, că numai acest punct din programă a făcut ca astă-ȓi, în al treile an, revista noastră să fie citită în tóte unghiurile țării, dar la tot cazul că Românu! adevérat numai a saluta póte un ast-fel de lucru, care tinde spre a vorbi și apéra cauza românismulu! în general.

Vor fi póte uniți, cari se vor si așteptat, ca conform acestu! punct din programă să ne ocupăm mai des de cauzele naționale.

Ne-am impus însă tot-d'a-una multă rezervă, a vorbi numai acolo, unde a tacé ar fi o nepăsare, ca să nu ȓic un păcat.

Nu voim ca să ni se ȓică, că facem politică, mai ales ne-am ferit tot-d'a-una a face politică militantă.

Asta a fost cauza, pentru care în decursul celor două ani trecuți, numai trei articole s'aũ scris referitor la *Românismul* ce ne-am propus a-l trata în colónele acestei reviste.

Cel dintéu articol s'a scris de către D-l Eniu Balténu, în No. 1, an I. Trata despre starea fraților de dincolo. Ni s'a făcut observări de către uni! de pe aici, că acel articol este puțin aspru. Al doilea articol scris de sub-semnatul, tratéză despre cestiunea confiscării unor cărți didactice, scrise de către autori! români de peste munți, și declarate de către ministerul maghiar de cărți antipatriotice.

Al treilé articol este articolul meu din No. 10 intitulat *Omul sfințește locul*, în care, în puține vorbe, spun cum sufer frații noștri, și aduc  re-cari vorbe de laudă celor, cari prin condei, vorbe și fapte lucr z  pentru ridicarea lor.

Magyar Paedagogia  Szemle, că mai de căpetenie și mai r sp ndit  revistă maghiară, întrebă apoi, ce  ice la acel articol ce  de la *Convorbiri pedagogice*.

Sintem în plăcuta poziție de a pute împărtăși și cetitorilor noștri părerea celor de la „Conv. Pedagogice.” Iată ce găsim în No. 6, pag. 130, scris relativ la articolul meu din No. 10 a red. „L. p. t.” :

Cele citate mai sus (adecă începutul articolului meu, unde scriu despre suferințele fraților noștri),  ice Conv. Pedag. sînt lucruri, cari, durere.—se repetă aproape în fie-care  i în diarele n stre, și mai la vale scrie : ar fi a ne pune în conflict cu sentimentul public, dacă am  ice că D-l Russu nu are dreptate c nd scrie asemenea lucruri.

Care va să  ic , eu am exprimat numai ceea-ce majoritatea Românilor de dincolo  mp rtașește.

Asta este însă numai din punct de vedere românesc adev rat, cel puțin aș  ar trebui să credem dupe ce vom citi următoarele șiruri, scrise relativ la asta de către D-l I. Rill, redactorul revistei *M. P. Szemle* ca raspuns la o scrisore deschisă, ce am adresat acelei redacțiunii, în care spui pentru ce noi, aști de aici, avem aș  păreri slabe despre Maghiari, și cauza neincrederii între Maghiari și noi.

Iată în traducere șirurile d-lui Rill :

„Când pentru prima dată, scrie d-l Rill.—ne-a venit în m n  revista *Lumina p. toți*, judec ndu-o după cuprinsul și direcțiunea ei, ni s'a parut o revistă de care putem să ne apropiem. Din ac st  cauză drept considerare către revistă am scris în „Paed. Szemle,” anul VIII pag. 124 : „Dorim, ca să pregătescă și   (adică *Lumina p. toți*) acel timp, în care poporațiunea țerii sale,— nțelegem sub asta pe toți locuitorii României — și nația maghiară, —  nțeleg nd sub

asta tot pe toți locuitorii Ungariei — să vadă, că în Orient nu contra ci unul alături cu altul trebuie să lucreze, braț de braț trebuie să înainteze, acolo limba română, aici limba maghiară formând limba statului.” — Și după ce spune cum după aceea subsemnatul am scris acel articol, relativ la care cere opinia Românilor din Ungaria, ar dori mai ales să știe ce dic „Convorbiri pedagogice,” — continuă mai departe astfel :

„Mai înainte de toate luăm cu bucurie spre știință acea declarație, că lucrează cu sinceritate pentru apropiere între Maghiari și Români, (e vorba tot de noi cești de la redacția L. p. toți). Dar ca să ne înțelegem pe deplin, ca să ne putem capacita reciproc, va fi de trebuință a lamuri câte-va cestiuni, cari ar pute da cauză unei neînțelegeri. Articolul de mai sus (adecă articolul meu) vorbește despre *hegemonia maghiară* și ca cum ar desaproba-o. — Dacă își poate închipui d-l Russu o Franța fără limba franceză, Germania fără ce germană, Rusia fără ce rusescă și o Românie fără limba română, atunci închipuiască-și și o Ungarie fără limba maghiară. Dar noi știm, că în Rusia se fac Ruși din Poloni, Ceremiști, Calmuți, Cercezi etc. vedem că în Germania Venzii, Francezii și Polonii se germanizează ne-am convins, că Ungurii, Nemții, Sârbiți, Bulgarii și alții de oameni cari locuiesc ori se așază în România, trebuie să știe românește: de ce tocmai Ungariei să i se socotască de păcat, dacă, voind să fie un stat, ca celelalte vecine cere, ca limba statului, limba oficială să fie ce ungară, și dacă înlesnește (din vorba în vorba: îți dă ocazie — alkalmat ad) fie-cărui cetățen, ca în școlă, pre lângă limba maternă, să învețe și pre ce Ungară?... România nu ar permite ca acolo să înflorască o școlă germană sau ungară iară ca aceea să propună și limba română. Și asta este just. Dar ce este just în România, aceea trebuie se fie drept și în Ungaria. Și aceea este un stat, și Ungaria. Și acolo este o cestiune internă de stat cestiunea limbii; — și aici asemenea, România fără de hegemonia limbii române este un

noii sens. Natural, că în Ungaria limba statului este acela cu hegemonia, a Ungurilor. Asta nu este apăsare!

„Articolul d-lui Russu amintește despre învățătorii români. Dacă ar înțelege, că gândim la învățătorii din România, nu am avea nimic de observat contra acestei expresiuni, pentru-că acolo orî-ce învățător, învețe acela turcește orî grecește, este *învățător român*. În Ungaria învățătorii propun în limba maghiară, germană, română, sârbă, croată, vîndă, rusniacă, slavă, bunievată, șocată, bulgară etc., aceste limbi sînt limbile de instruire, pentru că aceste sînt limbile materne, fiind-că de aceste națiuni sînt părinții copiilor; dar ideia de stat maghiar dacă nu există încă, învățătorii sînt datorî a o deștepta, ei pre lângă limba maternă trebuie să învețe și pre cea maghiară, căci trebuie între atâtea națiuni se fie o limbă comună, o limbă în care aceste națiuni să se înțeleagă între dînsese. Și limba acésta în Ungaria numai cea maghiară pôte fi. Sau se găsește om care trebuie să-și închipuiască că limba rusescă, sârbescă, română orî germană pôte să servescă ca limbă de apropiere între atâtea națiuni. Om cu judecata și cu buna-voință nu va cere una ca asta. De aceea „învățător român în ungaria” tocmai atîta însemnăză, ca și când am dice „învățător maghiar în România sau Suedia.” Nicî asta nu este asuprire!”

În ailaltă jumătate a rîndurilor D-sale, d-l Rill mai spune apoi, că fac rău când vorbind despre scriitorii maghiari dice *de dincolo* și când vorbesc despre voi dice *dincóce*, căci în sfîrșit tóta lumea nu voi împărți-o în o Românie *de dincolo* și *dincóci*!

Cine stă între hotarele Ungariei este maghiar, precum și ungurii de aici fac parte din corpul poporului român.

Serie, că românii de dincolo de aceea pribegesc aici, pentru-că își urasc patria și nu vor să învețe limba maghiară, nu vor să se declare de cetățeni, ci vin aici, upde falsifică ideia de stat, și atîta spiritele contra patriei sale, careia nu vor să-i facă serviciul ce datorește un patriot.

Spune, că alt-fel câte limbi învățăm, de atâtea ori sîntem mai om !

Sfârșește în fine făcînd apel la noi cești de aici, ca se îndemnăm pe frații noștri de dincolo să se declare de luptători ai ideii de stat maghiar, de corp din corpul poporului maghiar (magukat a magyar namzettest tagjaiul vallják)....

Aste le scrie d-l Rill, un om dupe cât știm noi, cu multă precauțiune, și care nici o dată nu a fost tacsat de *șovinist*, unul dintre cei mai de frunte scriitor didactic maghiar, și a cărei revistă este citită de către flórea învățătorimeii maghiare, a căruí ținută este aprobată de mií de institutori.

Următoarele lucruri reies din aceste rînduri :

1. Că nu este asuprire, dacă limba maghiară este impusă pretutîndinea în regatul maghiar și se nesocotesc celelalte limbi și popóre, de óre-ce a cui este hegemonia, aceluia este puterea și împărăția, acela lucrăză legal, dacă nizuesce a contopi pre cei-lalți. Așa e asta în Rusia, Germania etc. etc.

2. Nu se póte vorbi în Ungaria despre *învățători români*.

3. Cei ce trec în România, vin aici pentru a ațáța vrajba, pentru a lucra contra Ungariei, față de care nu vor să-și facă datoria de patrioți.

La punctul I-ii aș puté răspunde cu următoarele șiruri scóse dintr'ó scrisóre a unui distins învățator de dincolo, care între altele se scrie : „Nu se póte ca 6 milióne ómení, se contopéscă aprópe 10 milióne de alt ném, pe nema-ghiarii de, sub coróna S-tului Stefan. Noi, adecă nema-ghiarii—avem legea despre naționalitáții, care a fost facută în dieta (camera) ungurescă, și sancționată de regele încoronat, și în care lege nouă ni se dá dreptul de a ne folosi de limba nóstră tot ca ei de a lor. Ungaria este un stat poliglot.»

Punctul al doilea se combate prin cele citate mai sus.

Cât despre a treia parte, unde scrie că cei veniți din Ungaria fac pe aici vrajbă, intortochiază ideia de stat,—il rugăm pe d-l Rill se nu credă asta, lucru respândit mai

ales de către unele ziare maghiare în fruntea lor cu scriitorii şovinistici. Se citescă şi studieze D-sa profund istoria noastră, şi se va convinge că nu sîntem un popor care conspiră. Românii emigraţi ai ei alte de făcut pe aici.

Şi acum la rîndul meu, întreb şi eu pe onor. red. a revistelor *Tîra nouă*, *Gheorghe Lazar*, *Gazeta Săténului*, reviste care se citesc mai ales de către învăţătorimea noastră, ce de ce la scrisoarea, la expunerea de motive a d-lui Rill? Se poate o apropiere între români şi maghiari în condiţiunile precum le doresc ceştii din urmă, şi precum capii maghiarimei, propagă prin condeiu şi graiu viu?

Bucureşti, 10/22 Iunie 1887

Ión Russu

LITERATURA POPULARA

ORATIE

Buna diminéța, cinstiți nuntași, / Central U
 Și D-vóstră câți sinteți imprejurați ;
 Buna diminéța, cinstiți părinți,
 De Dumneđu blagosloviți
 Pentru acești doi fii smeriți
 Cari stați din 'naintea Domniei-vóstre
 Cu genchele plecate,
 Cu lacrămii picate,
 Și stați cu plecaciune
 Cerénd de la D-vóstră ertáciune.
 Iar D-vóstră cinstiți părinți,
 Ertăți și 'i blagosloviți ;
 Precum a bine cuvîntat Dumneđu pe Isac,
 Isac pe Iacob
 Și Iacob pe cei 12 fii.

Dumneđu plimbându-se singur prin Rai, și
 nevédénd pe nimeni, a făcut pe strămoșul
 nostru Adam

Cu trupul din lut,
 Cu osul din piatră,
 Cu urechile din nori,
 Cu auzul din vînt,
 Cu duhul din duhul sfint,

Cu ințiune ingerescă. Cluj
 Ca pe Rai să-l stăpánescă.

Apoi Dumneđu védénd că Adam este singur,
 s'a hotărit ca să 'i facă o soție, și a făcut
 pe strămoșa noastră Eva, rupându- 'o din
 costa dréptă pe când dormia.

Si ' 'a dat 'o sie ca să- 'i fie soție ;

De la a sale tinerețe

Pân' la a sale be trănete.

Ér de atunci încóce

Prinseră a se'nșura,

Din ném în ném,

Din viță 'n viță

Pân' ce veni rándul

Si la aste doné tinere mlădițe.

Ér D-vóstră, cinstiți părinți,

Ertăți și 'i blagosloviți,

Căci fiul de câte ori pe din'naintea părinți-
 lor trece

De atâtea ori greșește.

Ertăți și 'i blagosloviți ;

Căci ertarea părinților

Intărește casa ăilor,

Țr blestemul părinților
 Risipește casa fiilor.
 De ar fi pe temelie de piatră,
 O risipește până 'n talpă,
 De ar fi pe temelie de lut
 O risipește până 'n verdele pământ.
 Țr tu copilă plângi și suspină !
 Că de ađi mergi în casă străină
 Si te-o bate fără milă
 Si te-o muștra fără vină
 Si vei ȓice :
 Bate vînte printre brađi,
 Adu-mi dor de la-ai mei frați ;
 Bate vînte printre flori
 Adu-mi dor de la surori ;
 Bate vînte printre munți,
 Adu-mi dor de la părinți.
 La maică-ta te vei duce,
 Când o face plopul pere
 Si răchita vișinele
 Si restetul córnelor
 Să măncați voi amândoi.
 Tu, fată, nu suspina,
 Că de ađi mergi la casa ta,
 Ce ȓi-a dat'o precista
 Si veți gospodări,
 Gasdă de oșpeți veți fi,
 Părinților veți mulțami,

Părinților și nașilor
 Si nouă tuturor fraților, Amin.
 Să trăescă coconul mire
 Si cocóna mirésă ;
 Căci m'ă dăruit o butelcă de vin,
 Cercuită cu cercuri de măslin,
 Si-o năhramă de in
 Si un ștergar de bumbac
 De mi-am șters nasul de tabac.
 Precum mi-ați dăruit
 Așa Domnul să vă dăruiască
 Cu stemă crăiască,
 Cu corónă împăratésă,
 Si să vă curgă binele
 Ca albinele,
 Si hasnalele cu bani
 Ca la boerii cei mari.
 Să trăești pod
 Să beú paharul tot,
 Să trăești pod uscat,
 Să bea și cel cu gura căscată,
 Să trăiască și aceste fete
 Cari staú cu spatele la părete,
 Cu cămășile boghete,
 Cu ochii crăpuți
 Cari se uită bine la copii
 Si la D-vóstră cinstiți flăcăi, Amin.

(Din mica-mi colecție)

CHRIST. ST. REVEREANU

NOTA REDACTIIL. Acéstă orație ni s'a comunicat de D-l Chr. St. Reverénu, din Ploestí. Ci-
 tind'o mi s'a părut că am citito unele ; de acea căutând în colecțiile publicate, am găsit
 în colecția D-lui G. Dem. Teodorescu, la pag. 163, o orație care în unele părți seamănă cu
 presenta orație ; dar sînt părți cu totul deosebite în orația de față ; de acea o dăm publi-
 cității.

E. B.

CESTIUNI PEDAGOGICE

GRADINELE DE COPII (KINDERGARTEN)

(Urmare)

«Vedurăm, că în copil există o tendință de a fasona, de
 a face diferite forme din materia ce'i cade în mâini. Acé-
 stă tendință, conducendu-l la invențiune, la creațiuni noué,
 naște în el *simțul artistic*.

«Mai sînt și alte tendințe, cari îl conduce la artă.

«Cu toții știm, că copilul, când este în lăgăn, îngănă niște tonuri, măi ales când e să adărmă.

«Mamele, cari 'și cresc singure copiii, cunosc acăsta. Copilul nu adărmă fără a i se cānta. Romāncele aū anume cāntece de lăgăn.

«Cu ast-fel de cāntece copilul adărmă, saū numai plānge. De ce? Pentru că i s'a satisfăcut o trebuință naturală; pentru că cāntarea este și é un instinct al omului copil, *instinctul musical*, un alt instinct artistic.

«Fröebel voește, ca mamele și institutricile să exerciteze neconținut prin arii, melodiöse instinctul musical al copilului.

«Să nu se cređă, că musica este un element fără importanță în educațiune. Viața omului e plină de amărăciuni și de bucurii, cari altereză. De când există omul, prin cāntec 'și-a manifestat bucuria și māhnirea ce a simțit. Tot prin cāntec 'și-a inchipuit el, că pōte îmblāndi, că pōte face pe D-deū favorabil sie-și. De aici chiar și originea cāntărilor bisericii.

«De aceea în grădinile de copii, cāntecele însoțesc fie-care joc gimnastic și fie-care eșercițiū, pentru că cāntecul face plăcută or-ce lucrare.

«Tot pentru cultivarea simțului artistic, Fröebel a introdus în școla sa, pe lāngă jocurile gimnastice, reprezentări în cāntece de diferite scene, de diferite evenimente împrumutate din viața naturei și din lume, precum: *columbarul* (hulubăria), *girueta* saū *sfārlăza* de vânt, *cosașul* etc., precum jōcă la noi: *baba-gaia* și altele.—Acestea sînt rudimente ale artei dramatice.

«După musică, copilul măi are un alt instinct tot artistic, *instinctul poeziei*. Copilul în lăgăn vrea mēsură, cadență în lăgănatură precum și în cāntecul ce o însoțește. Or-ce mișcare neregulată, necadențată îl supără. Copilului îi plac versurile, chiar și când nu le înțelege. Mēsură saū cadență și rima îl satisfac; de aceea el învață măi iute și ține mințe măi mult versurile de cāt prosa.

«Instinctul poetic se satisface punând pe copii să învețe pe de rost poezii, cântece și sentințe acompaniate de povestiri.

«De alt-fel totă grădina de copii e o poezie pentru copil.

«Omul copil mai are încă o înclinare, aceea d'a ști cauza a tot ce vede, d'a afla pe autorul lucrurilor. El se întreabă: cine a făcut cutare lucru? dar pe celaltă? și așa mai departe. Din acesta Fröbel deduce *instinctul religios*. Făcând pe copil să privească natura, lumea vizibilă, Fröbel găsește mijloace de a-i descoperi o lume supra naturală, invisibilă.

Fröbel se plânge de scăderea simțului religios. «*Credința în D-zeu, dice el, această credință nestrămutată ca o stâncă, omenirea a pierdut-o. Grădina de copii trebuie s'o reînvieze în sufletele cele june, pentru ca generațiunile viitoare să se facă iarăși copiii lui D-zeu.*

«Măcar că o sumă de învățați tăgăduesc existența lui D-zeu, dar, întru cât probele ce aduc ei, nu sînt de ajuns pentru judecata noastră, pentru ca să ne putem lepăda de credința ce a domnit în omenire de la început, și întru cât religiunea cu morala ei a servit tot-d'auna ca cel mai puternic mijloc de civilizațiune, é va rămâne și de aci înainte ca instrumentul cel mai potrivit pentru educațiune.

«In școala lui Fröbel, pe lângă contemplațiunea naturii, mai sînt încă rugăciunile, cântecele și tablourile (ca Iisus bine-cuvintând pe prunci, Iisus în templu stînd în mijlocul doctorilor legii, Iisus în brațele mamei sale), lucruri cari tôte sîrvesc pentru întărirea instinctului religios.

«Această privire a naturii, al cării autor nevăduț se arată copiilor în chiar operele lui; aceste tablouri, cărora piositatea învățătoarei le dă viață, vorbesc mai mult inimii și minții copilului de cât or-ce învățămînt religios.

«In fine să venim la alt instinct.

«Mai mult de cât tôte viețuitoarele de pe pămînt, omul este sociabil.

«Sociabilitatea este un instinct, ce se manifestă în copil din cé mai fragedă vârstă. El se simte pierdut, când lipsește mama sa și doica de lângă lăgănul lui; se simte pus în carceră, dacă nu l' lăsați să se întâlnească cu alți copii. Acest instinct, necultivat în pruncie, se tâmpește, ba ia chiar direcțiunii contrarii scopului societăților.

«A lăsa pe copil să primească totă educația numai în cerul restrâns al familiei, a-i da toate îngrijirile numai în ceea ce privește partea materială, a-l feri în orice timp și numai din simpla superstițiune de a nu sta la un loc, d. ex. fiul cutărui comerciant cu fiul cutărui boer, este a tâmpi simțul sociabilității, este a întipări în sufletul fragedei ființe simțul contrariu sociabilității, simțul *egoismului*.

«Pe de altă parte, a ține pe copil numai în societatea oamenilor mari, adevărat într'o atmosferă de convențiuni sociale ce el le imită ca mămuța, dar nu le pricepe, este mijlocul cel mai nenatural de educațiune; căci, dacă copilul ia ceva din manieri, din ținută și din modul de judecată al oamenilor mari, tot acest împrumut, nepotrivindu-se cu vârsta lui, naște într'insul apucături precoce, cari îi strică, în loc să-i facă bine, și cari îl depărtază de generoasă nevinovăție.

«Tot ceea ce sintem, sintem prin societate. Societatea ne dă măsura de ce sintem și cât prețuim. În ochii noștri putem prețui mult; dacă însă prețul nu ni e dat de societate, de egali noștri, nu valorăm nimic sau pre puțin. Cele mai însemnate datorii morale ale omului sint datoriile sociale; căci în societate trăim, în societate ne vedem siguri pe viața și averea noastră și ei îi datorim totul.

«Dar, pentru ca omul să fie capabil de a-și împlini datoriile către societate, trebuie să-i stărpim din pruncie *egoismul*; și, în locul acelei atențiunii exagerate pentru sine însuși, în locul acelei mândrii, care naște din pre multă iubire de sine, să-i însuflăm *abnegațiunea*, *uitarea de sine* și *energia* pentru *adevăratul* și *sincerul entusiasm* pentru lucrurile mari ce sint de făcut în societate.

«Ca să reușim, nu e alt mijloc de cât să procurăm copiilor mici ocaziunea de a viețui în comun cu egalii lor, cu cei de o

vârsta cu dênșii. Inșă nici tovărășia cu copiii de stradă, nici simpla intâlnire cu copiii familiilor amice, or cât ar fi de folositoare dezvoltării lor, nu oferă condițiuni favorabile pentru o bună educațiune, pentru dezvoltarea simțului de datori reciprocă.

«Trebue o societate organizată și condusă cu multă înțelepciune, trebue o școlă anume; și această societate în miniatură, această școlă a creat-o Frœbel, numind-o, precum am ȃis, *grădina de copii*.

«Resumând voiŭ ȃice: școlă lui Frœbel sau grădina de copii are scopul de a dezvolta instinctele cele bune, sădite în om, și a înăbuși pe cele rele. Ț caută să dezvolte: *instinctul activității, instinctul plastic, instinctul artistic, instinctul agriculturii, instinctul de a ști, instinctul religios, instinctul socialității* și, prin dezvoltarea acestor simțuri, tinde la cultivarea în mod armonios a tuturor puterilor fizice și intelectuale ale copilului.

«Aci e locul să mai adaog încă ceva. Library Cluj

«Afară de *grădinile de copii*, există prin unele țeri două feluri de instituțiuni pentru copii cei mici.

«Acestea sînt: *salele de asil* și *salele de joc*.

«În sala de asil se priméu altă-dată copii de muncitori săraci, cu scopul de a'i feri în timpul ȃilei, când mamele lor erau la muncă, de pericolele fizice și a le da și ore-care educațiune. Astă-ȃi în sala de asil se face și un învățămēt intuitiv sistematic, însoțit de cântece și de jocuri recreative.

«*Sala de jocuri* s'a înființat pentru petrecerea copiilor din clasele avute.

«Grădina de copii întrebuintează jocurile, ca la salele de jocuri, și ferește copiii de accidente, ca la sala de asil, adică intrunește în sine amândouă folósele acelor instituțiuni. Inșă în grădina de copii totul este îndreptat către un scop și acest scop este de a dezvolta în omul copil, precum am vedut, toate instinctele legitime, toate aptitudinile, cari il pot face capabil să și implinescă mai bine datoriile sale, ca ființă inteligentă, ca ființă socială. *Activitate liberă și spontanee*, disciplina tuturor instinctelor prin propriile silințe ale copilului, adică prin

aplicarea nesilită a tuturor forțelor, a tuturor facultăților lui, ca să ajungă la dezvoltarea integrală a ființei sale, étă principiul cu care 'și urmărește scopul grădina de copii a lui Fröbel.

(Va urma)

AT. POPESCU
(Brăila)

O NOUTATE GEOGRAFICĂ

SAU

ROMÂNIA ÎN ȚARA PATAGONILOR

Or și cine a aușit de America, or și cine știe că țara cé mai despre miadă-și a Americéi se numește Patagonia, o țară mai mult pustie dar și puținii locuitori ce are sint ómenii sélbatici.

Or și cine a învățat nișică Geografie mai știe că Patagonia este stăpânită de republica argentină care vine mai spre miadă-nópte și care are de capitală orașul Buenos-Ayres. La vârful de miadă-și al Patagoniei se află o insulă mare cu altele mai mici împrejur și cari tóte împreună pórtă numele de *Țara de foc*, care țară de foc are capitala *Oshovia*, un oraș mic. Țara de foc este fórté puțin cunoscută chiar în șiua de astă-și; de aceea guvernul din Buenos-Ayres trimite când și când câte un om învățat în Țara focului ca să o studieze și prin părțile pe unde nu este cunoscută. Eí bine, unul din învățații trimiși de republica argentină în Țara focului este și D-l inginer J. Popper, care dupe ce și-a petrecut mai mult timp studiind acé țară sélbatică s'a întors la Buenos-Ayres, unde, dupe ce și-a dat séma despre cele ce a descoperit, apoi la 5 Martie, anul acesta, a ținut și o conferință în fața unui public fórté numeros care a fost pré încântat de descoperirile D-sale. Cu acéstă ocașie D-l J. Popper a făcut cunoscut persónelor cari l'ascultău că în Țara de foc se află munți, riuri, capuri, etc., purtând nume românești. Ast-fel se află un șir de munți numit *Carmen Sylva*, un riú de asemenea numit *Carmen Sylva*; un al doilé riú este numit *Ureche*, un al treilé *Rosetti*, un cap e numit *Punta, Sinaia*, etc. Este de mirare pentru

or-cine să se întâlnească cu numiri românești într'o țară cu totul străină Românilor din toate timpurile, dar pentru noi Români acésta nu ne cauză o simplă mirare, ci și o mulțămire sufletescă provenită din dragostea noastră de Patrie.

În adevăr, cititorii noștri știu că *Carmen Sylva* este numele ce poartă *Maiestatea Sa Elisabeta, Regina României*, când compune cărți; *Ureche* este numele D-lui V. A. Ureche, profesor la facultatea de litere din București și fost ministru al școlilor; *Rosetti* este numele marelui cetățen român C. A. Rosetti, care a repausat în Aprilie 1885; *Sinaia* este cunoscută de or-cine că este o localitate în România, unde se află și rezidența de vară a curții române.

Or-cine ar vré să știe mai mult despre Țara de foc n'are de cât să cumpere conferința D-lui J. Popper tradusă în franțuzește de D-l G. Lamarchaud, cu care ocazie va face cunoștință cu multe lucruri interesante.

Acum întrebarea este, cum se face că D-l inginer J. Popper, a dat numiri românești în acé regiune așa de depărtată de Români. Iată cum: D-l J. Popper este născut în București, unde și-a făcut primele studii; el trebuie să fie Ovrei, căci am cunoscut mai multe familii Popper la București dar toate ovreiești. Vedeti Ovrei ca D-l inginer J. Popper fug din România și în locul lor ne năvălesc perciunați fără nici o meserie, fără nici un capital, fără nici o specialitate, în sfârșit fără nici o ocupație onestă, cari vin să stórcă și să vateme pe Români și chiar pe Ovreii cei buni și folositori țerei. Altă dată mai multe.

E. B.

APRECIERI

RELATIVE LA D-I ENIU BĂLTĒNU

«*In vremuri cum sint acum, când cei mai mulți din ómenii noștri cu carte își risipesc puterile, ori lucrând numai pentru interesele lor proprii, ori stând la o parte adânciți într'o apatie ce marele nostru bard o numește vieță mórtă,— este o adevărată plăcere când ți se dă ocasiunea de a vorbi despre unul,*

care ese din rîndul ómenilor comuni.» — Cu aceste vorbe se incepe în No. 4, anul al II, al revistei *Convorbiri pedagogice*, schița activității pe terenul școlar a D-lui *Eniu Bálténu*.

Modestia în tot cazul este una dintre cele mai frumoșe virtuți omenești, și maxima *ce face stînga să nu știe drépta* asemenea trebuie să o aibă în vedere ori-ce om cu cultură. Dacă aș ști că aș fi socotit între cei, ce nu vor să țină socotélă nici de cele ce ne dictéază modestia nici de invétătura maximei citată, cu óreș-care sfială, ca să nu ȃic—temere,— aș fi luat condeiul în mână pentru a scrie laude despre un bărbat, cu care lucrez împreună, și mai ales să scriu în revista al cării director este însăși D-sa.

Să-î dai însă cesarului ce este al cesarului, ori cu alte cuvinte: *pre fie-care dupe merite...*

În vacanța paștelor am avut convorbiri mai lungi asupra șcólelor cu doi distinși institutori din provincie. Mi descriau cu cele mai triste culori starea invétăméntului de prin județe... Între institutori sint mulți, cari nu sint pătrunși de cauza în al cării serviciu sint puși; revisorul când plécă în inspecție, consultă mai înteu pe prefect ce să facă, căci așa merg lucrurile la noi: prefectul în tóte, și în ale șcólei, se amestecă. ȃilele trecute citisem cum un vrednic revisor a fost silit să părăsescă postul seú în urma intrigilor prefectului.

Și câte ca astea care tóte în detrimentul șcólelor se întéplă. Câte porunci ministeriale, decisiuni laudabile remân litere mórte, din causă că nu-î cine să le execute, căci în fine a controla e greú, dacă cel însărcinat cu controlul nu are el însuși rivna de progres și de fapte bune.

Atunci mi-am ȃis în mine: Dacă toți revisorii ar fi cum a fost D-l Eniu Bálténu, ce alt-fel ar fi starea invétămintului pe la țară! Și o ȃic asta mai ales acum, când tot mai tare mă conving despre dragostea cu care D-l Eniu Bálténu lucreză pentru șcóla și invétătorii rurali, lucru ce a rěsbătut și în public și despre care puteți citi și în *Románul* de la 28 Iunie a. c., în *Convorbiri pedagogice* No. 4 și 6 anul II etc.

Nu voi cita din *Convorbiri* nici paginile referitoare la modul cum d-l Eniu Băltenu a înființat această revistă, nici că ce merit și-a câștigat prin asta. Onor. cetitori ai acestei reviste ei înșiși vor ști să se pronunțe mai bine asupra acestui lucru.

Voi lăsa să urmeze din No. 4 al *Convorbirilor* acele părți cari se referă la biografie, și apoi din No. 5, ace parte, care se referă la munca ce a desfășurat-o d-l Eniu Băltenu, pe când era revisor școlar.

Cât despre modul de scriere al D-lui Eniu Băltenu atât în chestie de pedagogie, cât și de literatură, cetitorii noștri se vor pute ei înșiși mai bine pronunța.

ION RUSSU

Prim-colaborator al revistei LUMINA PENTRU TOȚI

«D-l Eniu Băltenu, dic *Convorbirile pedagogice*, s a născut în anul 1847, în comuna Bălteni. După absolvirea cursului secundar a urmat la universitatea din București, unde a luat apoi licența în litere și filosofie. Devenind după acestea revisor școlar în jud. Olt, în Ilfov, apoi în Capitală, s'a distins mai ales prin dibăcia unei bune administrațiuni școlare și îndeplinirea datoriei cu un zel, care a deșteptat stimă chiar și în acei, contra cărora făcea anchete. Tot pre timpul acesta era și profesor la Seminar și Liceul S. Sava. ¹⁾ Pentru a-și complecta însă și mai mult studiile și a-și lărgi cercul cunoștințelor, plăcă la Berlin. De aci, după o ședere de un an, plăcă la Tulusa, unde studiază la facultatea de litere și filosofie trei ani de zile. După ce mai stă și prin Paris, se reintorce în țară, unde în calitate de prefect i se dă ocazie să cunoască mai de aproape starea în care se află poporul de la țară și mizeria cu care au a se lupta învețătorii... În aceste funcțiuni a lucrat mai ales pentru

¹⁾ În această notiță biografică sînt ôre-cari neesactități de date : ast-fel 1° anul nașterii mele nu e 1847, ci 1846, Octobre ; 2° în 1872, când am concurat pentru revisorul școlar nu eram încă licențiat, dar terminasem numai cursurile facultății de litere și filosofie, făcusem și câte-va esamene și acesta din cauza lipsei de timp, fiind pre ocupat ca director al Institutului ASOCIATIUNEA ; 3° Profesor la seminarul central am fost în 1875, când am fost pus în disponibilitate din revisor școlar din cauza că pre stăruiam mult pentru ridicarea școlii sătenuului, iar profesor la liceul sf. Sava am fost tocmai în 1880 și 1881, dupe întorcerea me din străinătate ; 4° În funcțiuni administrative am intrat în urmă, dar în cari am rămas d'abia vro trei ani, căci nu-mi convenia asemenea ocupațiuni din mai multe puncte de vedere personale. — Tot ar mai fi și alte deosibiri, dar le lăsăm acum de o parte.

ridicarea școlilor, unde a putut, a făcut să se clădească școli, pre învățătorii cei buni îi spriginea, pre cei ce erau pe alunecuş îi îndrepta. De aici stima și considerația de care se bucură din partea învățătorilor.»

(CONVERBIRI PEDAGOGICE, No. 4, an. II)

«Ceî, cari aũ privit și studiat cu băgare de sémă situațiunea școlelor năstre, sint acum 15 ani, știu cu câte greutateți trebuia să se lupte aceî bărbați, cari voiaũ să facă ceva pentru cultura poporului... Școle erau puține, și pre lângă asta și acele puține erau rău îngrijite,—învățătorii cu pre puțină cunoștință de carte, ba in multe locuri învățătorul era numai pe hârtie, căci in fapt dacă-l căutaî, il găseî ca logofăt la moșia boerului, ori nu era de loc. Léfa se ridica însă, o mistuiaũ cei de la primărie, ér copiii se putéu juca in draga lor voie pe uliți. Cu un cuvint întregul învățămint in stare de plâns.

«Ei bine, după a mé părere cele mai meritóse fapte, cel mai netăgăduit folos ce l'a adus D-l Eniu Bălténu instrucțiunii este, că devenind revisor școlar pe acele grele timpuri, cu fermitatea ce'l caracteriză, s'a pus cu totă ardórea sufletului seũ, atât de pătruns pentru cauza săténului, să stărpescă acele rele, cel puțin in cercul activității sale, să arate prin fapte colegilor seî cum trebuie să lucreze cine-va pentru a puté câștiga numele de *omul școlei*, purtat la noi de atăția, dar din cari fórté puținî il merită. D-sa luându-și sarcina de inspector școlar in județul Olt, după un concurs, primul și ultimul in felul ásta, unde eșise cel dintéiũ, și-a pus in gând să reorganizeze cu totul învățămintul și școlele. Greutatețile erau multe. Autoritățile județene obișnuite fiind până acum cu opinia din trecut: că școla nu este ceva, care să pretindă îngrijire, aũ fost surprinse de modul cum D-l Eniu Bălténu incepuse a pași față de ele: energie, cu mândria ce are numai omul pătruns de cauza sfântă!... De aceea a trebuit ca să se lupte, precum am đice, până ce a dat cu cuțitul la os, contra aceloră, care in loc de a'i da de luptă, trebuia să'l ajute in lucrarea sa... Destituiri de învățători cari nu-și făcéu datoria, reclame contra sub-prefecților cari punéu bețe in rótele învățămintului, tóte astea erau la ordinea đilei. Era mult putred și trebuia să taiă până la carne vie, pentru a puté curăți terenul unde atăția nechemăți se incubaseră, căci mai ales pe vremea aceea, învățămintul era un fel de refugiũ pentru cei scăpătați din alte părți. Pe aceștia să'i inlăture, și grație activității sale a și ajuns ca in scurt timp învățătorii negligenți să se pună

pe lucru, cei slabi să învețe, autoritățile să îngrijescă mai bine de școlă și învățători, cu un cuvânt instrucția să fie respectată.

«Câte-va fapte caracteristice :

«Când auđiaū primarii că și-a început ocolul revisorul, se punéu în grabă mare să repare școlile, să strângă copii. Într'o comună ajunsese séra și pe neașteptate. Primarul tremura, căci școlă era dărăpănată : păreții galbeni de fum, acoperiș, gémuri sparte, bănci stricate. ¹⁾ Ce era să urmeze?... raport greu contra primarului și învățătorului... Și ce au făcut aceștia ca să scape ? S'a adunat jumătate de sat peste nópte : femeile spoiaū, unii acoperiaū, alții dregéu și făcéu băncile, érá pe proprietarul unde era instalat D-l Eniu Bálténu il rugără, ca diminéța să'l țină cât de mult acasă ca ei cu atât mai bine să se póta prepara pentru a'l primi bine... Primirea altor revisori era alt-fel : cu banderii, dorobanți, călărăși, lăutari, dar biata școlă rămânea nevizitată, învățătorul nebăgat în sémă... Care din aste două primiri era mai folositoare școléi și binelui public?... Judecați!...

«Alt fapt : Când venise D-l Eniu Bálténu în jud. Olt ca revizor, în multe locuri în buget erau prevăđute școli, dar nu se găseu învățători... Ce a făcut D-l Eniu Bálténu ? S'a pus și a deschis în capitala județului un fel de școlă normală, în care D-sa singur alegea și prepara pe viitorii învățători, ér peste vară trei luni de ășile ținea conferințe atât elevilor sėi cât și învățătorilor din județe.

«Sint memorabile aceste conferințe. *Învățământul intuitiv* pentru prima órá acum se face cunoscut nu numai înaintea învățătorilor din Olt, ci înaintea întregului corp didactic din România. Și meritul este cu atât mai mare, cu cât tóte astea nu au fost făcute din poruncă ministerială, ci din propriul indemn, din dragostea adevărată ce avea către causă... Pe când alții se plimbaū pe la băi, D-sa în ășilele de vară, de diminéța până séra, era între învățători : cu vorbe și fapte îi forma pentru a'și puté implini datoriile lor ; elevii preparați de D-sa ținéu pept cu cei mai bunii învățători vechi. A scos apoi din școli vechile abecedare și a scris unul corespundător ²⁾ cerințelor adevăratei pedagogii.

«A înființat școlii *de meserii* ³⁾, cari au fost primele în felul ăsta în tótă țara.

¹⁾ Nu păreții galbeni de fum, nici bănci, giamuri și coperiș stricat, ci păreții numai din grădele, fără lipitură, ba p'alocurea și grădelile rupte, coperișul lipsia, gémuri și bănci nu se mai pomeniaū

²⁾ Acest abecedar a fost scris mai târđiū, când eram revisorul școlélor din Ilfov și București.

³⁾ În Ilfov s'a înființat o asemenea școlă.

«Tóte aceste merite aũ fost recunoscute și de către cei de sus, așa în cât drept răsplată a fost chemat revisor în capitala României.

«Aici a urmat 'nainte aceiași cale, cu același zel și drăgoste de cauză. Câte școli, câți învățători s'aũ pus atunci la cale! Dosarele ministerului școlilor ne ar puté da un tablou fórte viu despre starea școlilor și învățătorilor de pe atunci. În rapórtelē ce înainta D-nul Eniu Bálténu se spunéu multe adevéruri crude, care 'l supérau chiar și pe președintele consiliului de miniștri, pe D-nul L. Catargiu, în cât se știe că acesta a făcut reproșuri ministrului de școle de pe atunci, pentru ce lasă ca D-nul Eniu Bálténu să facă atâtea rapórtē sinistre despre starea școlélor. Ei veđi, D-nul Eniu Bálténu avea curagiul a se lua la cértă cu boierul care ținea de logofét pe învățatorul satului, avea curagiul de a'í spune verde în față că este un om de ré credință, când boierul đice că nu trebuie învățatură sátenilor, pentru că atunci nu'í va puté stápani; D-nul Eniu Bálténu dedea în judecată pe cine prindea cu ocaua mică și nu făcea nedreptăți nici chiar pentru határuł unor ómeni sus puși, era omul care nu se lása instrument în mâna niménuí, ci făcea dupé cum îi dicta simțul de dreptate și după cum cerea interesul general....» ¹⁾

(CONVORBIRI PEDAGOGICE, No. 6)

Între multele scrisorí ce se primesc din tóte părțile, unde sint Români, prin cari se spun vorbe frumoșe, se aduc laude D-lui Eniu Bálténu, directorul acestei reviste, între aceste multe scrisorí este și urmátórea ce dăm publicității, după cum s'a promis la corespondență în No. trecut. Iat'o :

Respectabile Domnule Bálténu,

Consecinte promisiunii mele, cu tot respectul imi permit a vę trimitē o *pálērie de paie*, lucrată în atelierul școlēi ce am onóre a dirige.

Acésta ca semn de deosebită stimă și respct pentru simțimintele D-vóstre pure românești, pentru zelul ce desfășurati în răspândirea luminii și culturii naționale.

Nu vę cunosc personal, este adevérat, cu tóte acestea

¹⁾ Pentru ca să se rectifice unele puncte din aceste bucăți reproduse de D-nul Ion Russu dupe revista „Convorbiri pedagogice“ și mai cu sémă pentru ca să puiú în evidență starea școlēi rurale pe acele timpuri, imi propuiú să public pe iarna viitóre un memoriú, unde întemeiat pe acte să dovedesc cele đise.

faptele D-vóstre, simțimintele, de cari m'am putut convinge din fie-care linie eșită din pana D-vóstră, sint de ajuns a vă cunoște, și mă simt pré fericit a stima și a respecta pe valoroșii bărbați ai națiunii, a cărora viață întrégă este o luptă neobosită, pentru binele și fericirea țerei, scumpei nóstre patrii, și, mai presus de tóte, de a arăta un semn de recunoștință acelora, cari nu perd nici o ocasiune de a încuragia prin îndemnuri bine simțite, micile începuturi ale industriei nóstre naționale.

În speranță, că neînsemnatul meu semn de deosebită stimă, respect și recunoștință, va procura nobilului D-vóstre suflet o mică satisfacțiune morală, permiteți-mi a vă considera și pe viitor : *scutul de apărare al școlii și învățătorului, și mai presus de tóte : luptătorul fidel pentru propășirea industriei nóstre naționale*, acé importantă cestiune, ce trebuie să preocupe pe tot Românul desimț, fiind acésta, dacă nu prima, cel puțin una din cele mai simțite nevoi ce apasă pe umerii mult încercatei nóstre țeri românești.

Cu tot respectul servul D-vóstre

P. MOHOR

Térgu-Puești, 1887, Maii 14:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă am dat publicității acésta scrisóre, cauza e că în stilul ei simplu é spune *mult de și nu multe*, în privința D-lui Eniu Bálténu, despre care s'ar poté scrie mult, mult de tot.

IÓN RUSSU.

NB. Mulțămesc atât onor. redacții a revistei *Convorbiri pedagogice*, cât și D-lui I. Russu și celor-l'alte persóne pentru interesul ce'mi pórtă.

E. B.

NOTITE LITERARE

„Culegeri istorice despre îmbrăcămintea antică“ este titlul unei cărți ce a scris D-l E. Baican, și a tipărit'o în Focșani, tip. Al. Codreanu. 1887. „Ori-ce elev de gimnasiu, de liceu și de litere, măcar în interesul de a'și procura un titlu cât de mic, ar trebui să aibă cunoscute, dacă nu studiate culegerile de față, pe care le-am adunat,“ dice D-l Baican în Prefață. Da, recunoștem și noi importanța studiului istoriei, dar ca cine-va să știe până la așa detalii chiar și îmbrăcămintea antică, asta după a noastră părere este ceva, ce numai un specialist póte face, și meritul d-lui Baican este dar cu atât mai mare, cu cât și-a dat osteneța se adune atâtea amănunte relative la îmbrăcămintea antică, se facă istoricul aceleia și ici colo observări morale bine nimerite. Cu asta a înlesnit multora, care se ocupă cu

istoria antică—se aibă gata, strîns într'o carte de 55 pagini—mult, putem dice „totul“ ce se referă la acest lucru. Numai citind această carte, ne putem da sémă despre luxul cu care trăiau românii, despre risipele ce le făcêu „Neroul“ Cesar, Caligula, Cleopatra etc. etc. figuri alt-fel bine cunoscute celor cu cunoștință de istorie.

Recomandăm citirea acestei cărți lectorilor noștri, iar din parte-ne am dori ca d-l Autor să mai scôtă la lumină cărți cu cuprins istoric, care studiū, se vede fi este drag, și din care spicuind, va aduce mult folos istoriei și lucruri plăcute la citit ori și pentru ce cărturar. Cartea menționetă costă 80 bani.

*
*
*

„Budapesti Szemle.“ No. din Iunie cuprinde un studiū interesant asupra Basmelor turcești de I. Kunos, Escursiune în Transilvania, de P Hunfalvy; Statistica igienară, de B Töldes; Două drame norvegiane; Poesii; Bibliografie.

Pentru noi este foarte interesantă această revistă și iată de ce:

În é se oglindește întréga mișcare intelectuală academică maghiară, fiind-că aici scrie elita scriitorilor maghiari, și noi ca vecini e bine să cunoștem în ce și cum progresază ei. Apoi pre lângă acest interes se mai adaugă și aceea, că d-l Paul Hunfalvy, care posedă limba română și este cel mai mare limbist al lor, combătător al Romanilor în cestia că ne-am trage din vechi romanii—în cinci numere de-arëndul nu se ocupă cu alta, de cât aprópe numai cu Românii din Transilvania, cu lucruri referitoare la istoria politice și moravurilor lor. Și acum în articolul său se ocupă cu a critica cartea d-lui „Lazaricu“, prof. în Deva, o istorie de literatură, cu a cărei metodă de împărțire a timpurilor de când există limba noastră, nici de cum nu se pôte împăca. Mai face observări asupra unei broșuri scrise aici în București contra Ungurilor, și polemizează cu „Tribuna“ din Sibiu. Vom mai reveni.

*
*
*

„Magyar Paedagogiai Szemle“ No. 6 cuprinde biografia cu portretul lui Dr. Brassai Samuel, prof. la Univers. din Cluj născ la 1800 și care servește aprópe de 70 ani învățătorului maghiar, pentru care cu drept cuvânt fi și numesc „nestorul“ ómenilor de școlă din Ungaria. Este unul dintre cel mai mare savant nu numai al Ungurilor, ci putem dice al Europei. Singurul dintre cei vii, care este trecut în „Dicționar Pedagogic“ a lui Buisson. Pre lângă tóte că este de o vîrstă cu acest secol, așa dice biograful, totuși eruditul bărbat învață și acum, citește și serie și nădăjduesc mulți că va implini și suta, atât de bine se ține cu sănătatea. Urméză apoi „scrisóra deschisă“ ce d-l I. Russu a trimis redacțiunei, și respunsul d-lui I. Rill, lucru despre care vom mai vorbi. Despre prepararea învățătorilor, de Ujfalussy S. Școlă principală a musulmanilor de Velossy L., Diverse.

*
*
*

„Néptanítók Lapja“ apare în B-Pesta, director Gyertyanffy I. No. 44 cuprinde: Despre școlile de meserii. Intémplări din țeră. Diverse

LITERATURA DE SPIRIT

ȘARADA I^a

Trimisă de D-nul V. Stegariu (Corod-Tecuci)

Din două părți mă compun
Și amândouă drept vă spun,
Că partea-ntăia sint un loc,
Unde atrag ómenii la joc.
Iar la a doua mă cugetând,
Intre adverbe m'ai găsit.
Ambele părți de le'utrunești,
Nume femeesc mă citești.

ȘARADA II^a

Trimisă de D-nul M. Moiescu (Căscióarele-Ilfov)

BCU Sint al ghicitórei nume,ty Library Cluj
Ce aicea nu se spune.
La călărit vă serviți.
Partea a doua nu sint
P'ast pămint nume de sfint ;
Dar sint de femeí și om
Ce se uzéză in popor,
Intreg cuvéntul de vreți
In față-vé îl aveți.

ARITMOGRIF

De D-nul V. Radovici (Pleșești-Sucéva)

20, 13, 2	Animale domestice
13, 24, 17	Un rîu din România
8, 13, 17, 10	O unitate de măsură
13, 24, 19, 4	Nume femeesc
7, 2, 11	O băutură
2, 4, 27	O conjuncție
11, 2, 11, 19, 6	Verb unipersonal
4, 8	Un mic obiect.

NOTIȚE BIBLIOGRAFICE

Au apărut de sub tipar :

ADMINISTRAȚIUNEA JUDEȚENĂ, tesă de licență în științele politice și administrative, susținută la 26 curent, de D-nul N. *Livedénu*, căruia urăm tot succesul ce dorește.

LUPTA PENTRU EXISTENȚĂ ȘI ÎTOVĂRĂȘIREA PENTRU LUPTĂ scrisă de D-nul J. L. de *Lanessan*, profesor la academia din Paris, tradusă în românește de D-nul I. St. *Furtună*, și tipărită de tipografia Al. Codrănu din Focșani. Costă 1 leu și 50 bani. Recomandăm citirea acestei cărți care va îmbogăți pe cititorii ei cu multe cunoștințe noi.

MANUAL PENTRU ÎMPLETITUL COȘURILOR, etc., de D-l *Mihail Popp*, profesor la Răducăneni (Fălciu). Este o carte care n'ar trebui să lipsescă nici unui bun învățător. Dintr'o singură citire te învață totul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CORESPONDENȚA

Mulțămirile noastre pentru frumoșele cuvinte de laudă și încurajare, primite de la D-nii E. ILIESCU (Leontești-R.), ȘTEF. CERNAÉNU (Bertești-Br.), R. BELEA (Serbăn.-Arg.), FL. MIHAILESCU (Suseni-Arg.), A. G. POPESCU (Iléna), G. AVRAM (Vizur-Tut.)

D-luî GH. GUSERESCU (Tödireni-Botoș...) Vi s'a trimis broșura pentru care ați trimis bani.

D-luî NICOLESCU (Păcurești-Prah.) Nu putem da cu prețul pe jumătate, ba încă din anul al II nici cu prețul de 10 lei nu se mai poate; căci de abia mai sînt câte-va colecții și acelea legate, costând 20 lei ediția ordinară și 25 lei ediția de lux. Deci rămâneți abonat pe anul al III.

D-luî R. BELEA (Sirb.-Arg.) Fapta D-v. de a ne recomanda abonații își face onóre D-tale și bine atât revistei cât și corpului didactic. Totuș veți avé pe d'asupra semne de recunoștință, dacă veți face mai mulți abonați.

D-luî JONCU GHEORGHE (scóla norm. Bêrlad) Nu se mai poate da anul II cu 10 lei ci numai 20 lei. Dar anul I vi se trimite și s'a înscris tóte cele 15 persoane între abonații anului al III.

D-luî I. TUDCESCU (Lipova-Banat.) Ca să se potă publica STIHURILE JUNIALE, vè rog a-mi trimite și musica lor sau cel puțin a spune ABIA lor. Sentimentele românești ce țignesc din scrisórea D-v. arată că sînteți unul din cei mai buni Români. Fie numai ca asemeni Români să se afle cât mai mulți acolo!

D-luî BULGARESCU S'a primit 50 bani. Societatea «FRATIA» însă necunoscută.

PAR. M. PLATARÉNU (Plătăr...) Dupe ce vom citi POVESTEA trimisă, o vom publica, dacă va fi nemerită p revista noastră.

D-lui V. Radovici (Pleșești.) În vacanță ne vom ocupa de proverbiile trimise dar înainte de a trimite așa proverbiile, e bine să vă uitați în colecția Anton Pană și numai cele ce nu vor fi acolo să ni le trimiteți. E adevărat că sinteți primul în părțile locului care ați cunoscut și ați recomandat revista noastră cea-ce vă face mare onoare și vă merită mulțumiri din partea noastră. Viitorul vă va încredința.

Persoanele cari au răspuns abon. de la apariția No. 11 până acum sînt următoarele :

20 lei Curtea Regală	10 » D-l Gr. Musica (Gropeni)
10 » D. I. C. Petrescu, secr. gen. al M. S. R.	10 » » N. Găiculescu (Mueresca-sus-V.)
10 » » Enciu Nicolae (Vetrișoia-Fălciu)	10 » Păr. Diac. A. Marinescu (București)
9 » » T. Uzun (Arțari.-Ialom.) și 1 leu p. Mihăilescu (Corni.)	10 » D-l G. I. Ponescu (Riu-vadului-V)
9 » » I. Dimulescu (Breba-Frahova.)	10 » Pre-tu Ghiță Ionescu (București)
5 » » Const. A. Ciureanu (Zăpodeni)	10 » D-l G. Eparénu (idem)
5 » » Becuț (Cotești-M.)	20 » » C. Racoviță (idem)
10 » » I. D. Apostolénu (Racovițe)	15 » D-na F. Giur (idem)
9 » » V. Stegariu (Corod)	10 » Dr. Locusténu (idem)
10 » » W. Teutschländer (București)	10 » D-na M. Saroș (idem)
10 » » C. Porumbaru (idem)	10 » » M. Drok (idem)
10 » » D. Marinescu (idem)	10 » D-l Barbu Ștefănescu (idem)
10 » » Moscu Așer (idem)	10 » » Chr. Alexandriu (idem)
10 » D-na B. Boerescu (idem)	10 » » A. B. Sinisténu (idem)
10 » D-l Ap. Aricescu (idem)	10 » » M. Constantinescu (idem)
10 » » M. Ionescu (idem)	10 » » D. Domnișoru (idem)
10 » D-ra Atena Mavromati (idem)	10 » » Ștef. Colntinénu (idem)
10 » D-na Alex. Constantin (idem)	10 » » C. Gogu (idem)
19 » D-l M. Stratula (Tanac-V)	10 » » G. Lambru (idem)
12 » b. 45 D-l C. Jianu (Brésta-D.j)	10 » » N. Constantin (Copac-Ilfov)
10 » D-l S. Popescu (Tonea-J.)	10 » D-ra V. Puțurénu (Mihăești-Vâl.)
5 » » M. Georgescu (Jupânești-M.)	9 » D-l V. Radovici (Pleșești-Suc.)
5 » » N. Vasilescu (Glâmbocel-M.)	10 » » Scutărăscu (Răncești-Némțu)
10 » » D. Sușianu (Sugeni-Ugurei-V)	10 » » Anton Preotu Teodor (Chilia-Olt)
10 » » M. Bunescu (Suhaița-T.)	5 » » D. Patu (Berz-Bac.)
10 » » D. Marinescu-Bragadir (București)	29 » » G. Alexandrescu (Tamași-Bac)
10 » » P. Andreiescu (idem)	10 » » G. Stoicescu (Talea-Pr.)
10 » » Gănescu (Filaret)	10 » » V. Iftimiș (Obârș-Tut.)
10 » » M. Smedénu (București)	10 » » N. Andreiescu (Poen-M.)
10 » » G. Pompilian (idem)	5 » » M. Lupescu (Broșt.-Suc.)
10 » » C. Oprescu (idem)	10 » Păr. diac. C. Avramescu (Br.)
10 » » C. Alexandrescu (idem)	10 » » N. Stănculescu (Găvine-V.)
20 » » G. Gr. Cantacuzen (idem)	10 » D-l M. Popescu (Paurești-V.)
10 » » Moise Nestor (idem)	20 » Frații I. și V. Alexa (Tutova.)
10 » » Sava Ștefănescu (idem)	5 » D-l D. G. Bunescu a oferit pentru D-l Mihăilescu din Corni.
10 » » C. E-stașiu (idem)	2 flori și D-l Valentin Dioniu (S.-Banat)
6 » b. 20 D-l Ilie Tomescu (Halubești)	

D-l Pană Constantinescu, directorul gimnasiului Cantemir, din București și Preotu Négu Rădulescu, dascăl la același gimnasiu sînt invitați să plătescă câte 10 lei abonam. pe anul II, alt-fel vom începe.

TABLA MATERIILOR

REVISTA «LUMINA PENTRU TOȚI» ANUL I.

Apărută de la 1 Iuliu 1885 și până la 1 Iuliu 1886.

CUPRINDE :

- I. Pedagogie și Metodologie.
  - II. Învățătorul și școla.
  - III. Literatură.
  - IV. Biografiile omenilor mari.
  - V. Bibliografii sau dări de seamă de publicații.
  - VI. Felurite lucrări.
-

REVISTA «LUMINA PENTRU TOȚI» ANUL II.

Apărută de la 1 Iuliu 1886 până la 1 Iuliu 1887

CUPRINDE

- I. Pedagogie și Metodologie.
  - II. Învățătorul și școla.
  - III. Literatură.
  - IV. Biografiile omenilor mari.
  - V. Bibliografii sau dări de seamă de publicații.
  - VI. Felurite lucrări.
-
-

F. B.

EDUCAȚIUNEA

PENSIONAT DE BĂEȚI

AL LUI

ENIU BALTĚNU

BUCURESCI

CALEA MĂȘILOR, 138 Cluj

IN ACEST PENSIONAT SE PRIMESC :

Școlari Interni, Externi și Demi-interni
pentru clasele

PRIMARE, GIMNASIALE ȘI COMERCIALE

Acest pensionat este aproape de școlile comerciale, de liceul Mateiș Basarab, de gimnasiul Lazăr și de gimnasiul Mihaiș Bravul.—Pensionatul acesta *a probat cu fapte*, că știe să și facă datoria în conștiință.

Anul acesta am încercat să fac clasa I gimnasială în pensionat, numai cu puțini școlari cari depun examen înaintea comisiunii ministeriale.

Școlarii sint obligați să vorbescă limba *francesă*.

Succesul dobândit de acest pensionat, a silit pe direcție să adauge neîncetat camere, așa că acesta e al treilea an și numără peste 80 școlari. Anul acesta adăogându-se încă două saloane, mai sint câte-va locuri vacante.